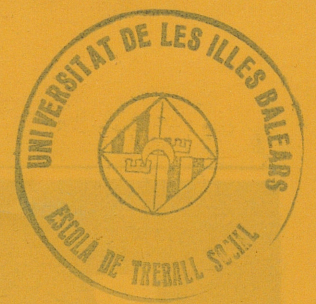

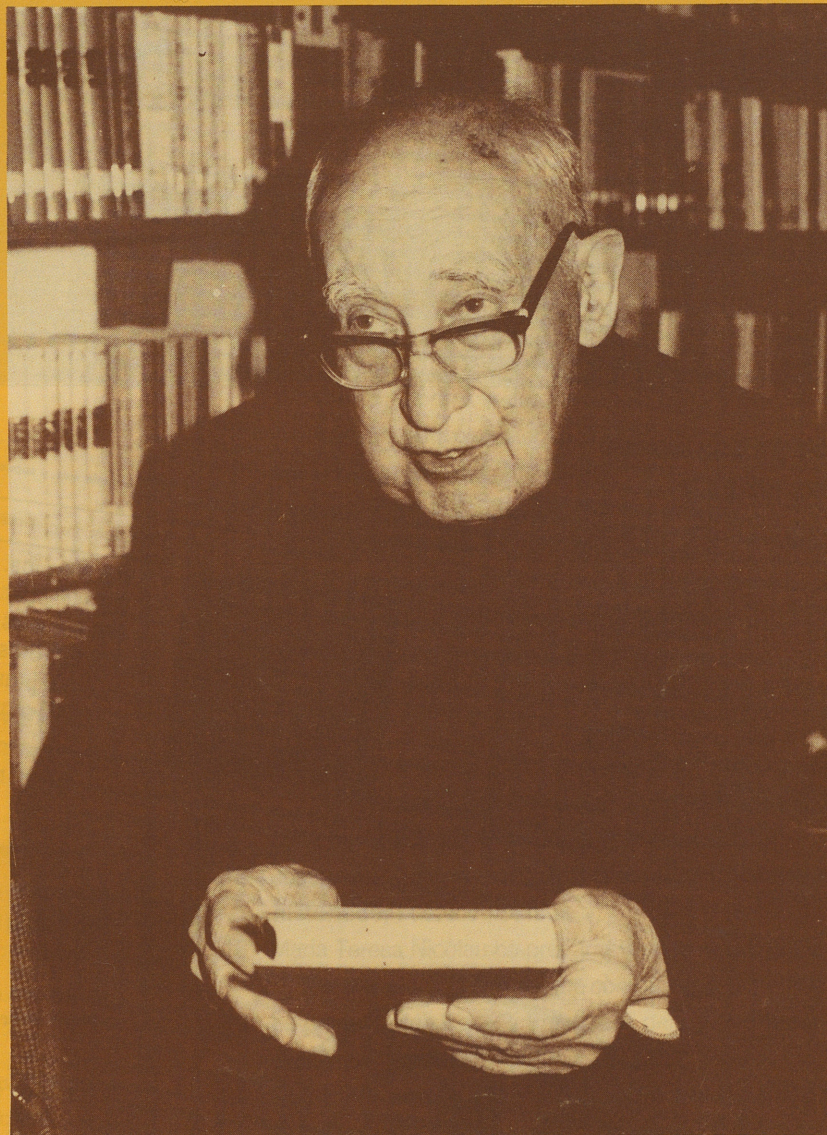
LLUC

SETEMBRE-OCTUBRE 1987

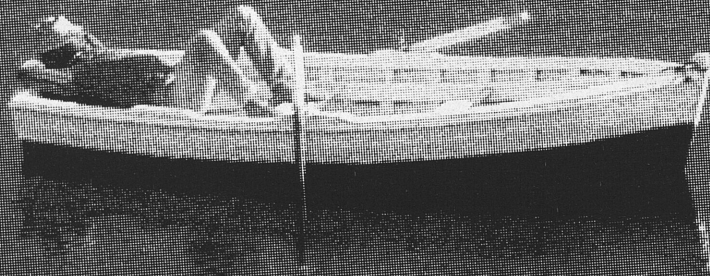
NÚM. 740

225 PTS.

**PER L'ESGLÉSIA I LA CULTURA:
EL P. GASPÀR MUNAR**

I demà què?

Esta es la pregunta que todos debemos contestar en un momento u otro

Porque la fuerza y los recursos de los años jóvenes van pasando y llega el momento en que la persona ha de tener preparado un fondo propio que le haga posible esperar con tranquilidad los años que suceden a la jubilación.

Para que usted pueda contestar de la mejor manera a esta pregunta, BANCA MARCH ha preparado su Plan de Jubilación. Un plan que puede significar mucho en su futuro.

UN EJEMPLO:
Si Vd. destina al PLA "Sa BANCA" DE JUBILACION 10.000 ptas. cada mes, y supuesto que se obtenga una rentabilidad media efectiva del 11%.

Al cabo de:	Alcanzaria un capital de: (*)	Y solo habria ingresado
5 años	918.200 ptas.	600.000 ptas.
10 años	2.465.420 ptas.	1.200.000 ptas.
15 años	5.072.590 ptas.	1.800.000 ptas.
20 años	9.465.810 ptas.	2.400.000 ptas.
25 años	16.868.640 ptas.	3.000.000 ptas.
30 años	29.342.840 ptas.	3.600.000 ptas.

(X) Supuesta la reinversión con las deducciones fiscales máximas.

T'esperam

Si desea recibir más información sin compromiso, llámenos al tel. 46.06.350 y enviáremos gratuitamente su PLA "Sa BANCA" de JUBILACIÓ a su medida o bien envíe este cupón cumplimentado a BANCA MARCH. Avda. Alejandro Rosello n.º 8.

Nombre: _____
 Población: _____
 Tel: _____
 Apellidos: _____
 Domicilio: _____
 C. Postal: _____

LLUC

Revista bimestral
ANY LXVII

Direcció:

PP. Missioners dels Sagrats Cors
Monestir de la Real
07010 Ciutat de Mallorca

Informació i correspondència:

Apartat de correus 619
07080 Palma de Mallorca
Telèfon 75 04 95

Director:

Bartomeu Suau Tugores

Conseller Delegat:

Ramon Ballester i Vives

Cap de Redacció:

Pere J. Llabrés i Martorell

Consell de Redacció:

Miquel Gayà i Sitjar
Gabriel Janer Manila
Maria de la Pau Janer Mulet
Joan Mas i Vives
Lleonard Muntaner i Mariano

Administrador:

Gaspar Alemany i Ramis

Subscripció: 1.300 ptes. anuals

Estranger: 1.500 ptes. anuals

Preu de l'exemplar: 225 ptes.

Els articles publicats en aquesta revista expressen únicament l'opinió dels seus autors.

Portada: Fotografia del P. Munar a la Biblioteca de la Real (Arxiu d'«Ultima Hora»)

Fotocomposició i impressió:

Taller Gràfic Ramon

Jaume Balmes, 43

Tel. 75 44 32

07004 Palma de Mallorca

Dipòsit legal: P.M. 276-1958
I.S.S.N. 0211-092 X

sumari

Pàg.

- Dia 10 de setembre va morir a Sant Honorat el P. Gaspar Munar i Oliver, m.SS.CC., home d'Església, ben vinculat per naixença i vocació a la diòcesi mallorquina, i home de cultura; vinculat també, des de jove, a la nostra revista. A la seva obra, a la deixa eclesial i cultural que ha llegat al nostre poble, dedicam aquesta capçalera de **LLUC**.
- 2 **EDITORIAL: Estimar «lo nostro».**
- 3 **Tot recordant el P. Gaspar Munar.** Joan Miralles Monserrat va gravar el 1979 una entrevista al P. Munar on, amb tota cordialitat i sinceritat, el religiós i historiador parla del seu currículum, de la seva dedicació a la nostra cultura.
- 8 **El P. Gaspar Munar a l'Església de Mallorca.** Ramon Ballester repassa l'activitat del qui va ser professor del Seminari, Vicari episcopal de religiosos, confés de bisbes, animador de tantes activitats dins la nostra comunitat diocesana.
- 10 El qui també va ser superior general de la Congregació de MM.SS.CC., J. Zubitegui, parla amb afecte i agraïment del **P. Munar** i de la seva tasca dins **la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors**.
- 13 Josep Amengual ens parla de **la tasca quasi monacal del P. Gaspar Munar, historiador i col·leccionista**.
- 16 Maria Teresa Nicolau ha preparat ja unes **notes per a una bibliografia del P. Gaspar Munar i Oliver**, que complementen molt bé l'article anterior.
- 19 La ploma poètica del P. Rafel Juan descriu la **Ploma càndida** corrent de pressa per les planes de la revista **LLUC**.
- 21 **Reflexions entorn de la Literatura infantil i juvenil a les Illes Balears**, per Martí X. March i Cerdà. Un repàs a autors, obres i perspectives d'una literatura que hauria d'experimentar un fort creixement entre nosaltres.
- 24 Maria Carme Bosch i Juan ens ofereix un treball que denota les preocupacions d'una part dels nostres intel·lectuals al començament de segle: **Les conferències del Museu arqueològic diocesà (1917-1931)**.
- 32 **Prada 1987.** Unes reflexions nacionalistes de Felip Munar sobre la darrera Universitat d'estiu dels Països Catalans.

editorial

Estimar «lo nostro»

Més d'un observador ha detectat sentiments d'autoodi en el pensament i en el comportament del nostre poble. És un símptoma greu, que denota unes conviccions desventurades que són fruit certament de la poca fortuna històrica que sovint ha espoltrit la nostra cultura i la identitat com a col·lectivitat ben definida, i de la dominació forastera i consegüent colonització a què les nostres Illes han estat sotmeses.

Creim que, amb greus entrebancs i sense unes fites prou clares i engrescadores, el poble que som els mallorquins, menorquins i eivissencs, anam fent passes cap a un recobriment integral de la nostra personalitat. L'inici d'aquest llarg camí a recórrer ha de ser sens dubte substituir aquest autoodi, produït pel desconeixement, elemental en grans capes de la població, de la cultura —en el sentit més ampli— que ens identifica, per una valoració raonada, conscient i serena de tot allò que ha fet i pot fer encara el poble illenc dins el concert de les nacions i dels pobles. «Hem d'estimar lo nostro» és la consigna que s'ha donat amb freqüència per al desvetllament del ser col·lectiu, i és certament la primera passa que hem de fer, bandejant tot el pes d'un complex d'inferioritat que ha retallat ales i ha acurçat el vol.

Un model en aquesta estimació efectiva, i per tant en el camí del recobriment, ha estat el P. Gaspar Munar que morí a Sant Honorat el passat dia 10 de setembre i a qui dedicam la capçalera d'aquest número de **LLUC**.

El P. Munar va aprendre des de la seva joventut en el Seminari diocesà i a la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors —tan vinculada per fundació a Mallorca— a estimar de veres tot allò que formà i forma el patrimoni històric, artístic, bibliogràfic, cultural en fi, del poble on havia nascut i del qual n'era membre lúcid i consegüent. No escatimà temps ni esforços per endinsar-se en aquells valors de tot ordre que constitueixen la fesomia espiritual de Mallorca. Les planes que se segueixen són prou indicatives de la curiositat sens límits de l'home que escodrinava documents, acaramullava i ordenava llibres, escrivia amb amor històries de les arrels nostrades i emprava amb afecte la llengua entranyable, apresada al cor de la pagesia.

El P. Munar forma part de l'estol de capellans i frares, d'homes d'Església, que són hereus també dins aquesta terra europea de la gran tasca salvadora de la cultura, que els fills de Sant Benet escometeren a l'Edat Mitjana. Els aires cistercencs, benedictins, de la Real li devien donar coratge. Les obres que va publicar, la biblioteca de la Real que amb tant d'esforç i intel·ligència va formar, formen part ja del patrimoni cultural identificador del nostre passat, testimoni d'un present que ell va viure, va gaudir i va sofrir amb els seus contemporanis més sensibilitzats per la història i l'esdevenidor del nostre poble.

Va treballar ferm com home de cultura, d'Església, com a patriota. Mantingué la fidelitat en hores difícils, amb equilibris forçats com ho pot testimoniar la història d'aquesta revista. Per a les generacions que sobrevindran restarà sempre com a model en l'estimació sincera i fecunda d'allò que és nostre, d'allò que constitueix l'ànima del nostre poble.

Tot recordant el P. Gaspar Munar

per Joan Miralles Monserrat

Dia 28 de juliol de 1979 els col·legues Joan Alegret, Jaume Corbera i jo mateix visitàrem el P. Gaspar Munar. El propòsit que em guiava en aquelles hores era de fer tota una sèrie d'entrevistes als diversos «escriptors» de les Illes Balears, en sentit molt ampli. Quan ja han passat alguns anys, tot escoltant aquelles converses enregistrades, constat que des del punt de vista metodològic anava encara una mica a les palpentes. No seria fins un cert temps després que confeccionaria i publicaria un llarg qüestionari sobre la vida, obra i visió del món de la persona entrevistada i que l'aplicaria d'una manera més extensa i ajustada a un bon grup de gent de ploma.

Del P. Munar en tenc molts de records, i tots ells entre l'afecte i la consideració que mereixen les persones feres i amants de la cultura del país. I sens dubte al P. Munar devem la conservació d'una part considerable del nostre patrimoni escrit dispers per aquí i per allà. Desitjaria tan sols que el fragment d'entrevista que public avui sigui una petita mostra d'homenatge a la seva persona.

NAIXEMENT I ESTUDIS

— Vostè on va néixer?

— A Pina, vaig néixer. Jo som des segle passat. Som sempre un homo progressista, perquè cada any pes mes de febrer pas davant an es segle. Vaig néixer dia 13 de febrer de l'any 99.

— Vostè de petit va estar a Pina, no?

— Sí, jo tot d'una vaig anar an es Seminari de Mallorca i hi vaig fer mitja carrera, allà, de capellà, i ho tenia ja molt bé, tot. Tenia beques i tenia de tot, i llavò vaig voler entrar a sa Congregació. Això era l'any 1916, que vaig entrar. Tenia 17 anys.

— I quan va estar en es Seminari, que va ser des des deu anys?

— Tenia 11 anys i allà vaig estudiar i hi vaig estar sempre molt feliç i molt entusiasmat i tot, però llavonses Déu me va cridar aquí deçà i vaig venir aquí i hi vaig perdre es meus condeixebles, fins que llavonses vaig tornar a estudiar en es Seminari. Tots es meus condeixebles, des primers, actualment són morts. Es darrer que se va morir ha estat en Julià Santpere, es músic de la Seu.

— Sa seva famili d'on prové?

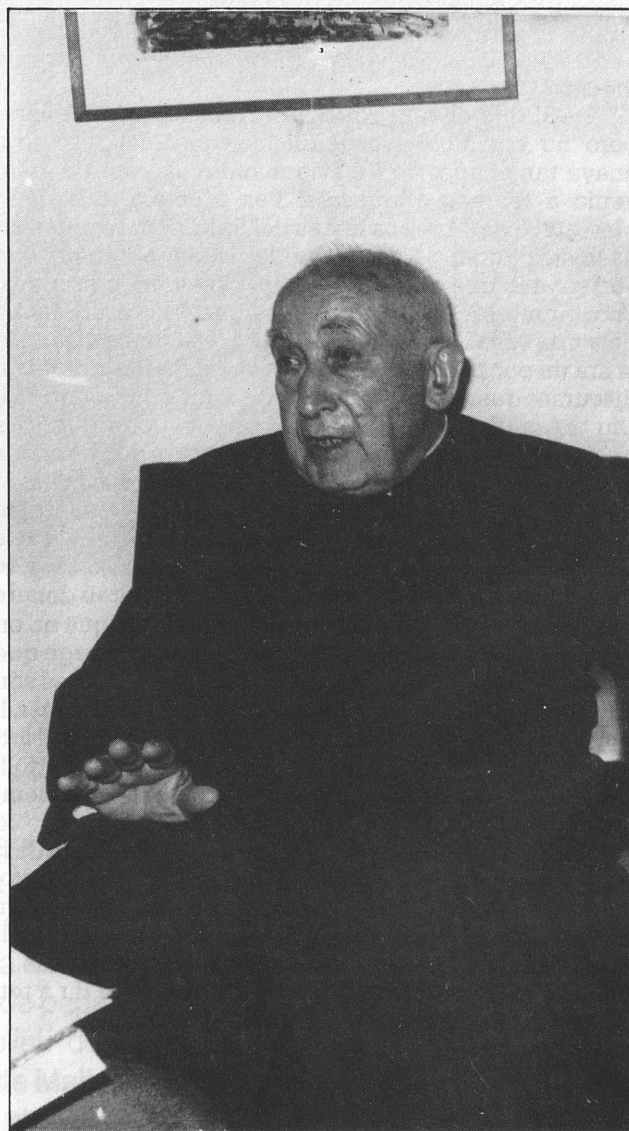
— De pagesos. Tenim terres fins a prop de Montuïri.

— I de temps enrere?

— Mon pare era de Llorito. Per això vaig fer s'histori de Llorito. Es llinatge Munar prové de sa part de Sant Joan, Llorito, Sineu, Algaida...

— I a s'escola primari, que va anar a Pina mateix?

— A Pina, sí, sí. Ses primeres lletres les vaig aprendre a ca ses monges, a dins una porteria que hi passava un oratge de mil demontris. Allà hi havia es primers cartells penjats: a, e, i, o, u... I llavò vaig anar a s'escola primari, a una casa molt allunyada des poble. Vaig tenir un mestre de Montuïri que era don Andreu. Una vegada sa mare me va dur a ses festes de Sant Bartomeu, a sa revetla i tot.

— *I des Seminari, quins professors recorda?*

— Es de llatí: don Vicenç Frau, de Filosofia vaig tenir don Joan Sabater... Don Joan Vich va ser prefecte meu, s'historiador.

— *I quins condeixebles tenia allà?*

— Tots són morts. En Cristòfol Pizà, en Biel Cabanelles, en Benet Bennàssar, en Xim Zaforteza, en Pep Dameto; tots aquests eren condeixebles meus.

— *I com va tenir es primer contacte amb sa cultura des país?*

— Jo sempre m'ha agradat... de nin m'agradava llegir, i sé que m'aficionava an es llibres bons. Passava gust de llegir ses novel·letes bones del P. Coloma...

— *I es primer llibre que va llegir en català?*

— Ses coses d'en Riber, i també és *qüentos*, ses rondalles de mossèn Alcover. Era subscriptor de «La Aurora». Es primer escrit meu que se va publicar va ser a «La Aurora», damunt *El dos de mayo*, l'any 14 o l'any 15.

— *I va ser es mateix Alcover que li ho va dir?*

— No N'Alcover aleshores era es vicari capitular i no se'n cuidava d'això. Se'n cuidava don Toni Truyols i era es professor d'història. Era de Manacor.

— *I es canonge Alcover, com va ser que el va conèixer?*

— Sí que el vaig conèixer. Ell venia pes Seminari però no era molt assequible, perque clar... sempre anava tan ocupat, i no havia manera d'agafar-lo, però venia a fer-mos enquestes. Per exemple mos deia: «Meiem, digau-me ses festes del Ram, com se diuen en es vostre poble?». Diu: «Què les diuen a aquells que surten amb una caraputxa: caraputxes, encaperutxes, encapironats?...», i recollia tots aquests termes, i un li deia una cosa i s'altre li deia s'altra. I llavonses, quan jo ja era un poc majoret, sé que me va cridar perque fes un discurs quan varen fer es centenari de sa Conquesta. Diu: «Ara em pories fer es discurs...», perque tots es nobles que varen prendre part a ses corts de Barcelona per venir a sa conquesta de Mallorca entre ells hi havia s'abat de Sant Feliu de Guíxols. Diu: «Tu representaràs lo que va fer aquest abat». I jo me'n record de lo que li vaig dir: «Don Toni, i jo sap que tenc de feina, jo...», perque jo era el rector de La Real... Diu: «Escolt, li donaré un consell». Diu: «Mai comani una feina a un que no en té». Diu: «Perquè una de dues: o és que és un vago que no va de feina o que no en sap fer. I ses dues coses són dolentes...» he, he, he...! Em va donar aquest consell. Era molt treballador. I llavonses en Moll era un al·lot, més jovenet que jo. En Moll era es seu criadet, en Moll, i el va agafar per devers Menorca, com que anava sempre cercant coses. «Meiem, conjuga aquest verb: Jo me'n vaig, tu te'n vas... etc.». El feia conjugar an aquest al·lot, i ell prenía ses seves notes, i res, en Moll li va xocar tant, aquest al·lot, i el se'n va dur a Mallorca, i era molt etxerevit, en Moll, quan era al·lot, de jovenet, molt simpàtic. Ara ha tornat més tallanassos, he, he, he...! Vull dir, tallanassos, vull dir crític, i troba que dir a tot. De vegades troba ossos en es lleu i tot.

LA BIBLIOTECA DE LA REAL

— *I llavonses...?*

— Llavonses me varen fer professor des Seminari.

— *Sa Missa Nova quan la va dir, vostè?*

— L'any 22. Tenia 23 anys, i llavò me varen fer superior de la Real, el 27, i començarem amb aquella cosa... i vàrem llegir que el Beat Ramon Llull havia deixat tots els llibres seus, que les tenia dins un cofre a can Pere Sentmanat de Barcelona, i les deixava an es monestir de la Real, i noltros érem un parell d'estudiants joves, amb aquella eufòria, i vàrem dir: «Mirau quina vergonya, no tenim ni res del Beat Ramon, i mos va deixar es llibres. Això és lo pitjor». Diu: «No, idò n'hem de cercar». I res, i vaig començar a cercar llibres d'aquests de *lance*. Sé que es primer que vaig comprar va ser ses *Disertaciones históricas* del P. Custurer, i em pens que en vaig pagar tres pessetes. Res, i a poc a poc vàrem anar aplegant tot lo que poríem, i en aquell temps, quan jo m'hi vaig dedicar se podien trobar moltes coses. Avui dia, ni amb doblers ni amb sense no se poden trobar aquests llibres.

— *Va començar devers es anys vint, idò?*

— L'any 28. Jo era superior de la Real, i tenia al·lots joves també, allà, i teníem aquell entusiasme propi de gent jove per formar una biblioteca, i llavonses vàrem dir: «Totes ses coses de ses Balears ho hem d'aplegar tot».

— *I qui hi havia més d'aquí que li ajudava?*

— El P. Verd era molt entusiasta, i era es meu braç dret. Jo li deia que era es meu ca, perque jo estava un poc empegueït d'anar segons a on i li deia: «Mira si per allà hi ha res». Era molt trempat, per això. Va dur moltes coses de per aquí i de per allà.

— *I respecte an es goigs que no n'hi ha una bona col·lecció?*

— Sí. Jo crec que en tenim uns 5.000 o més. No sé quants, perque no m'he entretengut encara a comptar-los. Els hauria de repassar tots i apedaçar-ne qualcun. N'hi ha qualcun d'espanyat.

— *I sobre es goigs no hi ha qualque treball fet en conjunt així des de Mallorca?*

— Des de Mallorca, no. Allà tenim aquestes col·leccions que ha publicat n'Amades... Sí, tenim una bona col·lecció. Crec que no n'hi ha d'altra a Mallorca que en tengui tants. Quan vaig publicar es *Santuarios de Mallorca* sempre m'agradava a cada santuari posar un goig que tenia, i a un que no en tenia cap les vaig fer an en Guasp, que era la Mare de Déu de Portals? Saps on és Portals? No hi has estat mai?

— *Sí... Portals Vells.*

— A Portals Vells. Sí, aquí és on treien es mitjans per fer sa fatxada de la Seu, i hi havia una coveta especial amb una Mare de Déu, i es pescadors li tenien devoció. Li encenien una llanti i se cuidaven de s'oli, i conten que quan un pescador no tenia oli deia: «En manllavarem a la Mare de Déu i ja li tornarem, per fer ses sopes», i li llevaven s'oli, i llavò li havien de tornar, però, he, he, he...! i cosetes així...

CORRENT PEL MÓN

— *I llavonses devers es anys vint diu Missa Nova, i llavonses on va?*

— Primer a la Real. Hi vaig estar fins a l'any 33, i va ser quan vaig promoure tot això, i llavors ja vaig venir aquí. Llavors, més tard, l'any 35, em varen fer professor del Seminari i ho vaig esser 33 anys, anant a les Seminari cada dia, i llavors quan me varen fer superior general de la Congregació. Això era l'any 39, i aquí ho vaig esser 24 anys, corregent pel món, per aquí i per allà i d'aquella manera, i llavors vaig tornar venir aquí, i ara farà 10 anys que me vaig retirar a Sant Honorat, i això és tota la meua vida.

— *Ha viatjat molt, vostè?*

— Bé. Viatjar, sempre vaig prendre aquesta norma, jo. Per aquí on va es superior hi han de poder anar tots. Per on va es cap ha d'anar sa coa, i per això sempre vaig dir: «Jo he d'anar on tenc obligació, però devoció no, a no ser que me vengui tan bé... però així, d'excurció, no hi vaig voler anar mai. No he estat mai a Lourdes, mai! No em va venir bé. A Roma, sí, perquè hi tenia obligacions, per Amèrica també. A l'Amèrica del Nord, només de passada... perquè tenim cases a Santo Domingo, cases a Puerto Rico, tenim cases a... en varem tenir a Cuba, però en Fidelet nos va treure de per allà, amb males retranques. En tenim per Amèrica, per Argentina...

ELS FUNDADORS

— *I des fundadors, qui va conèixer?*

— Tots, menys es fundador principal i es primer *hermano* que hi va haver. Tots es altres els he conegut i els he estimat molt, els he venerat molt.

— *El P. Miralles com era?*

— Era un homo... observant, quan era a sa seva edat, era observant, era de la regla. No amollava amb res. Ara, quan va tornar vellet era es nostro encant, perquè nos feia riure. També se desmemoriava, perdia sa memori, i res, i li fèiem contar coses, nos contava coses de per Montuiri, etc., etc. i ell tenia molta graci per conversar, el P. Miralles, era molt graciós.

— *Com a compositor de música religiosa també he sentit dir que era molt bo.*

— Sí, molt, molt.

— *Però després ho va esqueixar, això...*

LLUC

Bolletí

de

subscripció

NOM .....

DIRECCIÓ .....

POBLACIÓ .....

es fa subscriptor de la revista **LLUC** per l'any 1987. Pagarà l'import (1.300 ptes.) (estranger 1.500 ptes.) per 6 números

.....enviant un gir postal o taló bancari barrat

.....per un rebut domiciliat a Banc o Caixa .....

Marcau amb una X la forma de pagament que us interessi.

Retallau i enviau aquest bolletí de subscripció a **LLUC**, apartat de correus 619, 07080 Palma de Mallorca, i rebreu puntualment al vostre domicili la nostra publicació bimestral.

— Perque llavonses, quan va sortir es *Motu proprio* del Papa Pio X, que va reformar sa música sagrada... i ara s'ha deformada més que per mi no estava llavò, però *vamos*, i ell ho va reformar, això. I ell, molt dòcil a ses indicacions de la Santa Seu, en va fer focatera d'una partida de coses. Sort que el P. Cerdà li va gafar un parell de cosetes. Havia estat deixeble seu i va gafar una partida de coses perque no se cremassin, unes Avemaries molt rumboses, perque ell era molt rumbós en sa seva música. Mos contava tota sa seva histori de quan era seminarista.

— *Que no va fer una sèrie de passodobles i tot?*

— Sí, i ell dirigia sa música de Montuiri. Ell era es director, però llavonses quan se va tonsurar estava empegueït i no hi gosava anar, etc. etc. Però sí, sí, sí. Va fer ses panades, una cançó de ses panades...

— *A part del P. Miralles, qui eren els altres fundadors?*

— El P. Solivellas, era natural d'Algaida, i llavonses el P. Mut, que era de Lluçmajor. El P. Mut no era tan llest com el P. Miralles, ni de molt. El P. Miralles sí que era molt llest... Res, idò, ja ho veis.

PUBLICACIONS

— *Sa primera cosa que va publicar, així, és a «La Aurora», no?*

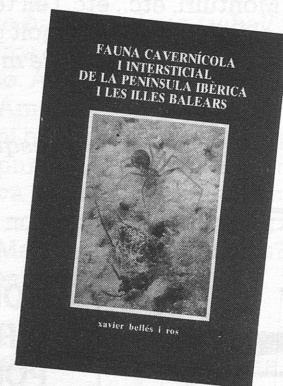
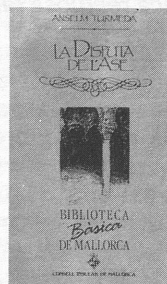
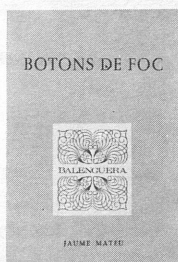
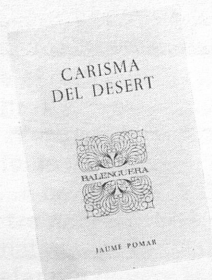
— Sí, jo tenia aleshores 15 anys o 16. Me pareix que

a la Real hi ha de ser. Era una revista interessant. Donava batalla, an en «Biel de la Mel, de la xulla pelada», que n'hi va donar de sabatades a aquest homo, an en Biel Alomar...! he, he, he... Crec que va impedir que en Biel Alomar s'acostàs més a l'esglesia... de tantes de sabatades que li donava, per davant i per darrere i per tots es costats. Era fereit, i això que en Biel Alomar diuen que tenia sentiments religiosos, maldament tengués idees avançades. Li agradava anar a la Seu, voltar la Seu. S'extasiava casi, casi, aquell homo... Desgraciat des qui se posava amb ell, amb don Toni Maria Alcover...

— *I després, què va publicar més?*

— També me varen comanar que fes sa vida del P. Jaume, es missioner, i llavonses vaig fer unes conferències ja de moral a tots es abogats, sa moral professional de s'abogat. M'ho va comanar don Pep Ramis d'Ayreflor i se va publicar, llavò. Tenc una partida de coses. Llavonses vaig publicar un catàleg d'un monetari que té don Fernando Truyols, que era hereu en part des comte de Montenegro, des cardenal Despuig, i pens que té la meitat des seu monetari. Es cardenal Despuig tenia moltes antiguedats, i tenia un gran monetari romà i tot això. Llavò vaig publicar es *Santuarios marianos*, un llibre bastant gros. Llavò cada any publicàvem una coseta per Nadal per felicitar amb temes mallorquins nadalencs...

DARRERES NOVETATS DE L'EDITORIAL MOLL

Jaume Pomar, **Carisma del desert**. Col·lecció «Balenguera», 41.

Jaume Mateu, **Botons de foc**. Col·lecció «Balenguera», 42.

Xavier Pérez i Torío, **Eteri cos d'intriga**. Col·lecció «Balenguera», 43.

Anselm Turmeda, **La disputa de l'ase**. Biblioteca Bàsica de Mallorca, 15.

Xavier Bellés i Ros, **Fauna cavernícola i intersticial de la Península Ibèrica i les Illes Balears**. Monografies Científiques, 4.

editorial
MOLL

Torre de l'Amor, 4. Palma de Mallorca

TRESORS DE LA BIBLIOTECA

— *Lo més valuós que hi deu haver a sa Biblioteca de la Real, què deu esser?*

— Sa part més completa i més bona crec que és sa part d'història. Hi ha tres estanteries bastant grans, i aquí hi ha historis de tots es pobles, historis generals de Mallorca, de ses Balears, perque també aplec tot lo que me ve de Menorca i d'Eivissa. Això de sa biblioteca de la Real té aquestes seccions. Primer, de caràcter general, que hi ha revistes, que hi ha tota casta de catàlegs, de pronòstics, almanacs i totes aquestes coses. Llavonses ve aquesta part d'història, i llavonses ve sa part de literatura, i llavonses ve sa part del Beat Ramon Llull, i llavonses tenim autors mallorquins o autors balears, i tenim llibres ben rars també, per exemple d'aquest metge de Menorca, n'Orfila. D'aquest tenim dues obres molt importants, una sobre *venenos* i una altra...

— *I de manuscrits, es manuscrit més interessant que hi ha a la Real?*

— Es més interessant de tots és es des Consulat de Mar, de Mallorca, que segurament és s'autèntic que tenien es mateixos còsuls, perque per aquí va venir un aficionat a s'història des dret marítim, que és un tal Garcia, i aquest senyor ha consultat tots es manuscrits des Consulat de Mar que hi ha a Barcelona, que hi ha a París... i me va dir: «Vostès tenen es Consulat més antic de fetxa, perque és del 1385, i aquest que han publicat a València, que és tan preciós, és del 1415, però voltros teniu aquest exemplar, molt poc luxós, només simplement escrit amb aquelles lletres... amb inicials vermelles i blaves...». I vengué aquest, en Germà Colon i me va demanar un microfilm perque volia fer una edició ben crítica, damunt es Consulat de Mar, perque jo aquest llibre, quan el vaig trobar, aquest llibre, té una història molt peregrina. Això, don Francisco Sureda i Blanes, aquest senyor era molt lul·lista, però molt aficionat a tot lo que fos cultura, i tenia un al·lot que li feia com a de criat i li va dir: «Don Francisco, a devers es Jonquet he trobat un llibre més raro... un llibre que està molt malament, molt esqueixat i tot això...». Diu: «Però pareix molt antic». «Idò l'hem de comprar», i el va comprar. Jo no sé lo que en va pagar, i aquest llibre llavonses don Francisco canviava ajustsuaiquí d'aficions, i això, i aquest llibre lo cert és que va passar a ses mans de don Toni Mulet i li va comprar. Don Toni Mulet no tenia fills i era bastant amic nostre. Es es qui mos va deixar tot es museu a Lluc. A noltros mos va dir: «No, no, no vos ho vull donar, vos ho vull vendre, si a cas». Bé. I això jo llavò ho vaig mostrar an es qui era es director des manuscrits de sa Biblioteca Central a Barcelona, en Pere Boigas. Diu: «Escolti, jo me'n cuidaré d'aquest llibre, i jo li faré restaurar i li restauraran de sa millor manera que se pot restarurar i no li faré pagar més que purament es gastos des material». I ho va fer així. Tenia moltes làmines que amb s'humitat estaven així com a malparades. Totes les me va pedaçar, etc., etc. Me va deixar allò lo més ben arreglat que se pot i enquadernat amb pell. Em va fer pagar 800 ptes. tot en gros. Idò tenim aquest llibre...

Llavò tenim sa biografia manuscrita de s'abat Pasqual. Això també té una història. Jo tenia es procés de beatificació de Sant Alonso Rodríguez, que l'havia trobat a can Tomàs Ripoll, un llibre que també em demanàvem cent duros, i jo no else tenia. M'agradava però no sabia d'on treure es cent duros. Ho vaig dir an es rector Pasqual des Seminari, que després va ser bisbe de Menorca. Diu: «Ja m'agradaria tenir-lo, però no tenc es cent duros». I va dir: «Ho diré an es superior des jesuïtes», que era el P. Marto. Diu: «Miri, he trobat es procés de quan el volien fer sant, l'*hermano* Alonso Rodríguez. I que li interessa?». Diu: «No». Diu: «*Como tenemos sus manuscritos, no interesa*». Ho vaig trobar raro que no li interessàs. *Bueno*. A la fi en Tomàs tanmateix no ho va poder vendre. I jo li vaig dir an en Tomàs: «Tanmateix no ho vendrà an això. Això no interessa a ningú. Ha de ser meu». I un dia li vaig dur una partida de llibres repetits que jo tenia i no sé quantes pessetes. Li vaig donar pentura dos-centes o tres-centes... el me vaig fer meu. Llavonses el vaig fer enquadernar, el vaig fer arreglar, amb pergami i tot això. I llavò el bisbe Miralles, un dia que hi vaig anar a veure'l, em va dir: «M'han dit que vostè té aquest aquest llibre». Dic: «Sí, senyor». Dic, «però el tenc llegítimament». Diu: «No l'hi discutec, però aquest llibre hauria de venir an el Palau». I jo li vaig dir: «Que no hi podríem pensar un poc?». Diu: «Hi pensi lo que vulgui». «Sí». Vaig dir: «Li fugirà des cap. No hi tornarà pensar». I un altre dia que hi vaig tornar. Patapam! Tot d'una me diu: «I què has pensat d'aquell llibre?». Dic: «Estic cuit. No hi ha remei! I jo que no li podria fer una proposta?». «Propòs lo que vulga». Jo sabia que a sa Biblioteca del Palau hi havia aquest manuscrit de s'abat Pasqual i tot això. S'Arqueològica ho va publicar l'any 3, això, però es manuscrit de s'abat Pasqual, tan cèlebre, tan lul·lista, estava allà, i llavonses sabia que hi havia també un llibre de determinacions des monestir de la Real. Dic: «Si a cas, que no el podríem baratar amb aquest?». Diu: «Ja està». I li vaig entregar allò. Me sabia greu, però li vaig entregar. I etc. Tenim una partida de manuscrits així, interessants. I cosetes moltes... I d'aquesta manera, ja ho veis. Hem anat aplegant lo que hem pogut aplegar i allà està. Si un dia teniu gust ja m'ho direu i vos mostraré tot lo que tenim per allà... I això és tot lo que vos puc dir de sa meua vida i miracles...

A LA REVISTA LLUC

— *Vostè on ha publicat moltes coses també és a «Lluc». No?*

— Sí. Quan se va fundar jo era estudiant. Era una revista exclusivament piedosa. Ara aquest revista ha canviat de cap a peus, per complet. Ara no té res que veure de quan va néixer. Ara ha tornat una revista política. Això va començar perque se'n va cuidar el P. Veny, i el P. Veny volia conquistar un poc aquests escriptors moderns i va convidar un poquet a que escriguessin i tot això i aquests la s'han feta seva i hi han aficat tot es seu esperit polític i tot lo que vulguis... he, he, he...! I clar, i ara domés du sa capçalera de «Lluc», però tot lo demés no ho és.

JOAN MIRALLES MONSERRAT

L'ESGLÉSIA NOSTRA

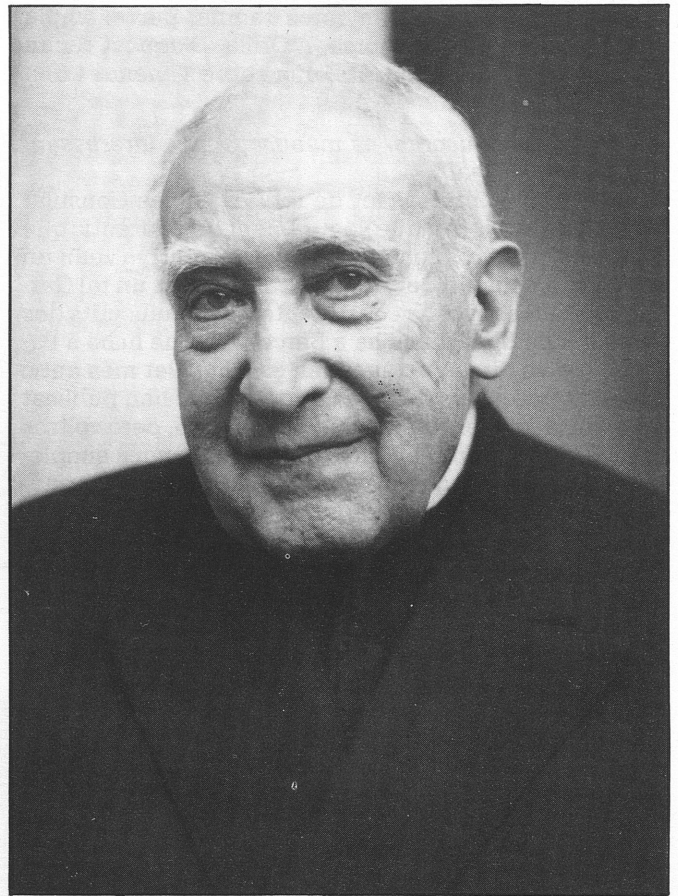
El P. Gaspar Munar a l'Església de Mallorca

per Ramon Ballester i Vives

Els religiosos han de viure una consagració difícil però alliberadora. D'una banda per ser coherents amb la seva especial vocació missionera, hauran d'estar sempre lliures de lligams que els impedeixin respondre, des del seu carisma —i sense desvirtuar-lo— a les necessitats que sorgeixen a l'Església Universal. Per altra banda, el seu ministeri i estil de vida s'han d'exercir i encarnar a una Església Local, des d'una pastoral diocesana conjunta i una sincera inculturació.

El P. Gaspar Munar entengué i practicà exemplarment aquesta exigència fonamental que, per afegitò, també la motivava l'espiritualitat de la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors que té com un tret rellevant i decisiu que el seu testimoni de vida i servei es realitzi en perfecta comunió pastoral amb el Bisbe i presbiteri; talment com ho volia el seu Fundador, el P. Joaquim Rosselló, que en el testament espiritual encomanà als seus fills: «La nostra Congregació, dèbil com l'heura, desitja viure agafada al bàcul del seu Bisbe, no amb ànim de carregar-lo, sinó desitjosa —en la pobra mesura de la seva força— de donar-li auxili i refrigeri en l'assistència de les ovelles que l'Esperit Sant li senyalà per a pasturar. Així ha viscut fins avui aquesta congregació des de la seva naixença i, en els dies venidors, no vol viure d'altra manera».

El P. Gaspar Munar que de jove fou seminarista diocesà i, per tant vinculat afectivament al vell Seminari, pogué demostrar el seu amor i el seu carisma des d'una llarga i delicada tasca, la de professor de Teologia Moral i de Pastoral al mateix

Seminari Diocesà durant trenta quatre anys, des del 1939 fins al 1963, malgrat el càrrec de Superior General de la congregació que exercí per espai de vint-i-quatre anys. Aquest extens mestratge fou decisiu en la formació espiritual i pastoral de tantes promocions de preveres mallorquins.

Confessor i consultor de bisbes i altres persones amb responsabilitats diocesanes o civils hagué de marcar moltes actituds i decisions.

El Bisbe Álvarez Lara a més el nomenà Vicari Episcopal de les Religioses de Mallorca, càrrec que l'ocupà des de l'any 1966 al 1972, aconseguint un notable dinamisme en l'animació i formació doctrinal de les religioses que encetaven una nova teologia de la Vida Religiosa tot just programada i esquematitzada al Concili Vaticà II. Durant aquest període fundà l'Institut «Mater Amabilis» per a la formació de les religioses, especialment les juniores.

Potser un dels ministeris més desconeguts però sens dubte definidors de l'esperit evangèlic del bon Pare Munar fou el també llarg període de catequesi d'adults que féu entre la gent marginada del barri del Jonquet, així com la fundació de l'Escola Catequística dels Sagrats Cors per homes, a la residència dels MM.SS.CC. del carrer de la Pau, de Ciutat, on un dia a la setmana explicava amb llenguatge planer i interessant les veritats fonamentals del cristianisme a un nombrós i variat grup d'obrers i mestres.

El ministeri de la Paraula ocupà un lloc preeminent en la tasca pastoral del P. Munar, que desenvolupà gairebé a quasi totes les esglésies rurals i urbanes i, des d'un medi excepcional: fent les homilies a la Missa dominical de Ràdio Mallorca per espai de vint-i-cinc anys.

Fou predicador de missions populars; brillant i entenedor panegirista de les festes patronals on unia sàviament el coneixement històric

amb l'anècdota simpàtica o l'imperatiu a la conversió; director d'Exercicis Espirituals i recessos on ensenyava una ascètica i una mística que a més d'exposar la teologia espiritual dels tractats clàssics feia transparència de la veritat vivencial d'un home de pregària.

Aquest testimoni de vida transbalsat per Déu, és també la seva personal vessant profètica.

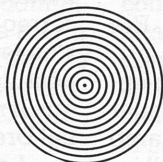
El profetisme necessita certament explicitar-se en denúncies contra les injustícies socials, en la crida a favor dels drets humans o en accions concretes per aconseguir desarrelar les causes de la marginació i pobresa. A tot això era sensible el P. Munar però sense destacar en posicions radicals o fent ús de terminologies consonants amb els nous «signes del temps»; un cert anacronisme era acceptable i acceptat per l'edat i formació. Per damunt tot, el bon Pare Munar era profecia vivent del Trascendent: d'un Déu transformador de la persona, creïble, manifest en la seva esperança i en la coherència entre

la pregària que feia puntualment i la seva bonhomia natural, curulla de virtuts humanes i cristianes, plataforma d'una sobresortint caritat.

Fou també un anunci humil però admirable de Déu davant els nostres intel·lectuals, investigadors i literats. La seva defensa de la llengua catalana i la nostra cultura es materialitzà des dels primers articles a la Revista «Lluc» fins a la gran obra de la Biblioteca Balear del Monestir de La Real, sense oblidar la quantitat de treballs històrics que publicà.

Aquesta pretensió de l'Església d'apropar-se i dialogar amb els intel·lectuals, el P. Munar ho complia naturalment, sense presumcions i, demostrant des de la seva plena realització personal, com fe i cultura poden viure's sense temors i complexos.

Es fa difícil resumir la fecunditat espiritual del Pare Munar per a l'Església de Mallorca. Caldria anys per a redescobrir, aprofitar i agrair tants anys de bondat.

GRAVACIONS DE L'ESCOLANIA DE BLAVETS

Disc II. d. LLUC. CANÇONS DE L'ESCOLANIA
PVP 700 ptes.

Cassete LLUC. CANÇONS DE L'ESCOLANIA
PVP 300 ptes.

Disc c. d. ELS BLAVETS DE LLUC CANTEN...
CANÇONS DE CONCERT
PVP 300 ptes.

Cassete ANY DE LLUC 1884-1984. CÀNTICS DELS
PELEGRINS
PVP 350 ptes.

Disc c. d. ELS BLAVETS DE LLUC CANTEN...
A LA MARE DE DÉU
PVP 300 ptes.

El P. Gaspar Munar i la Congregació de Missioners dels Sagrats Cors

per J. Zubitegui, m.SS.CC.

Dia 17 de febrer del 1979 ens reunírem a Sant Honorat, de forma totalment espontània, un bon grup de congregants per a festejar el P. Munar en el seu vuitantè aniversari.

El P. Munar era feliç, es trobava fort i lúcid. Tal volta per primera vegada evocà records llunyans i íntims que mai havia revelat, durant l'homília de la celebració.

Em va cridar particularment l'atenció una frase quan recordà el seu ingrés a la Congregació, tot just acabat el segon curs de filosofia al Seminari diocesà de Mallorca: «Vaig venir a ella sense conèixer-la, mogut per una forta inspiració que vaig sentir el 5 d'agost de 1916». La Congregació era molt reduïda per aquelles saons. Acabava de celebrar el vint-i-cinquè aniversari de la fundació i just el sisè de la pietosa mort del servent de Déu, P. Joaquim Rosselló, el seu Fundador. Era diocesana i no tenia cap escolar.

S'obria, doncs, una llarga etapa d'identificació entre el jove Institut i el joveníssim seminarista Gaspar Munar i Oliver que es perllongaria durant 70 anys, amb unes connotacions fermes i gens freqüents. Amb ell ingressaven en el noviciat el rector del seu poble nadiu, Pina, el P. Josep Pons i Roig, quart Superior General de l'Institut i el seu company en el Seminari, Pere. J. Grimalt.

El P. Munar, en l'esmentada homília, ens contà les seves impressions sobre els primers congregants. Eren vius tots els companys del Fundador. «El P. Perelló, tan espiritual i tan prudent; el P. Gabriel Miralles, tan observant i tan amable; el P. Jaume Rosselló, l'apòstol ardent...».

Acabat l'any del noviciat, féu la professió a Sant Honorat el 25 de setembre del 1917 i va cursar tercer de filosofia i els dos primers de Teologia a diverses cases de la Congregació, per retornar, com alumne extern, al Seminari de Mallorca, on cursà altres tres anys de Teologia, sempre amb les màximes qualificacions.

Des d'al·lot, el P. Munar sobresortí per les seves moltes qualitats. D'intel·ligència distingida, posseïa una memòria feliç i el seu parlar era agradable i fluid. L'expressió de la seva cara era afable; tota la seva persona era equànime, amb judicis rectes i assenyats. La seva ànima era plena d'un gran zel apostòlic que l'acompanyà al llarg de la vida, no debades inicià el

1923 la predicació de Missions populars al costat dels anostrats apòstols de Mallorca, els PP. Jaume Rosselló i Gabriel Miralles.

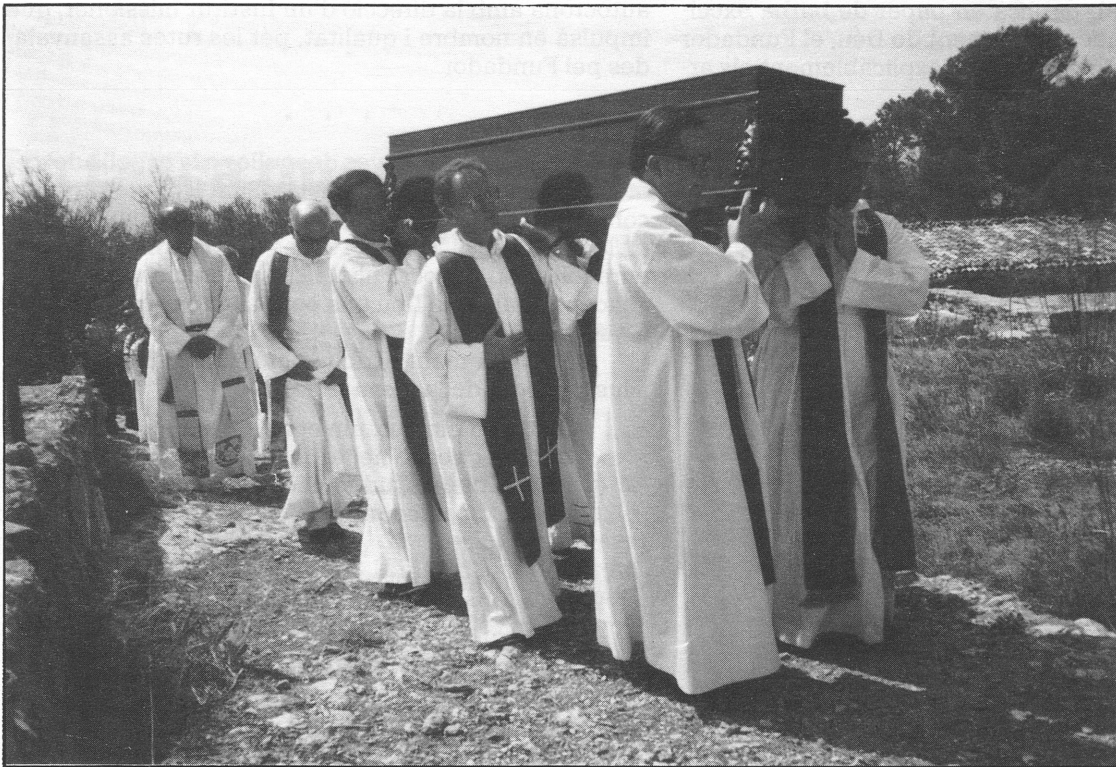
Ordenat sacerdot el 1922 i acabats els estudis i el servei militar al Marroc, fou destinat a la residència de La Real, el 1924, com a professor dels escolars i aspirants. Aleshores surt a llum el seu caire d'home de cultura balear, amb iniciatives tan destacades com la creació de la Biblioteca i els museus de física i ciències naturals.

Als 28 anys és nomenat superior de la comunitat i rector de la parròquia de La Real, mentre prossegueix la seva tasca docent amb el grup d'escolars, que va creixent. L'any 1933, als 34 anys és elegit, en Capítol, Vicari General de la Congregació, en substitució del venerable co-fundador, P. Gabriel Miralles, que exercia el càrrec des del temps del Fundador. En aquest Capítol s'esdevé un cas insòlit, ja que estigué a punt de ser postulat Superior General, encara que tothom sabia que li mancaven sis anys per a l'edat mínima imposada pel Dret de l'Església.

I aquest és un fet significatiu de la vàlua eminent del Pare Munar. Els congregants majors l'estimen i veneren. Els seus coetanis el respecten i admiren. Els vots d'uns i altres l'elegiran, en alta convergència, Superior General de l'Institut, en quatre Capítols consecutius, des del 1939 fins al 1963.

Acabat el seu perllongat govern serà conseller general, per un sexenni, fins al seu recés a l'estimada solitud de Sant Honorat l'any 1969, on ha passat feliçment els darrers 18 anys de la seva ancianitat.

Les dates anteriors i treballs poden semblar la síntesi d'una vida. Solament són l'enquadrament de la vida d'un personatge singular que s'ha entregat amb decisió a la direcció i servei de la seva entrançable Congregació de Missioners dels Sagrats Cors. La notable personalitat del P. Munar marca dècades de la història de l'Institut. Les cròniques contenen les fites externes del seu extens govern. El seu generalat coincidí amb l'evolució de la Congregació. El nombre creixent de religiosos professos dona ales al P. Munar i als seus consellers per emprendre nous serveis missioners, en diferents diòcesis i regions, per acomplir els desigs benvolguts del Fundador, expressada en la terminologia de l'època, en les Regles del 1896: «Les Missions d'Ultramar».

Missioners dels
Sagrats Cors
porten el cos del
P. Munar al seu
enterrament a
San Honorat

El 1941 i 42 envia els primers congregants a Amèrica llatina per a dirigir el nou seminari diocesà de Río Cuarto, a Argentina, i dedicar-se a les Missions populars. Més envant arribaran successives fundacions a les tres illes majors de les Antilles: República Dominicana, Cuba i Puerto Rico. Tornarà a obrir la casa màrtir de Barcelona i accedirà a la fundació del Santuari de La Gleba, a Vic, impulsat pel bisbe Perelló, sense oblidar altres residències a Navarra, València, Río Cuarto i Madrid.

Emprèn obres i fundacions que, aparentment, superen les possibilitats de la Congregació, com la construcció, de nova planta, de l'esvelt seminari missioner d'Artajona, a Navarra, en temps de la recessió econòmica dels anys 40; l'erecció, a Madrid, del Col·legi «Obispo Perelló», amb capacitat per a més de 2.500 alumnes; la compra d'un edifici a Palma per ampliar la Casa Generalícia i té el goig de dur a terme l'antiga aspiració del Fundador, amb l'adquisició de la resta del claustre i Monestir de La Real, que posseïen diverses famílies des de la desamortització del segle passat i l'exclaustració dels monjos cistercencs.

La tasca del P. Munar no es reclou en aquestes fundacions i treballs. Impulsa la creació de diferents seminaris menors a Mallorca, Navarra i Barcelona per a la formació de futurs Missioners; envia seminaristes avantatjats a les Universitats de Roma per formar el claustre de professors del Seminari Major de Lluc; segueix de prop l'evolució de cada aspirant, novici i escolars. La seva alegria més gran és reunir-se amb ells per Nadal, vacances de Pasqua i estiu per presidir els actes de vestició i professió religiosa.

Malgrat aquesta vitalitat, el P. Munar no abdica de la seva condició de dirigent i responsable de tot l'Insti-

tut. Els seus escrits, Cartes circulars i Instruccions, decrets i memòries umplen els quatre volums de la revista *Acta Missionariorum Sacrorum Cordium* que funda i redacta. Està molt atent a la revisió permanent de la vida consagrada de cada comunitat i cada congregant. Visita amb periodicitat escrupulosa cada una de les residències de la Congregació. Gairebé sempre en vaixell, arriba fins a les comunitats més allunyades, a Amèrica, cada tres anys. Es reuneix amb els Missioners, revisen la seva consagració religiosa i servei missioner, dedica moltes hores a entrevistes personals i exhortacions, sempre amb claredat admirable, doctrina certa i consells assenyats. Gaudeix d'acompanyar els seus Missioners per camps i llogarets, i retorna a ca seva, deixant el record de la seva estada i normes, tot escrit amb bella lletra, en els llibres d'actes de la Visita; en els seus quaderns duu notes i articles per a la revista **LLUC** i altres comunicacions internes de la Congregació.

La correspondència epistolar és una de les tasques més exigents en el govern de tot Superior major. No el destorba, al P. Munar, aquesta forma exquisida de govern i formació. Rep i contesta escrupulosament la nombrosa correspondència dels Superiors locals i de cada congregant. Les seves cartes són un senyal més de la seva claretat i precisió; com ho són els seus sermons i plàtiques, les classes i converses. Tots els seus escrits són clars, la redacció neta, amb adequades respostes a cada proposta i consulta.

Entre la seva vària producció impresa i com a fruit del seu amor ferm a l'Institut, publicà el 1965 una síntesi històrica de la Congregació, molt interessant i matissada. I no hem d'oblidar el gran servei als seus germans, quan, pocs mesos després de la seva elecció com

a Superior General, publicà en paper de barba excel·lent els escrits gràfics del servent de Déu, el Fundador P. Joaquim Rosselló, amagats inexplicablement als arxius per més de 30 anys.

Poc a poc desapareix la primera generació de Congregants que va formar el Fundador. Ara, el P. Munar, durant el seu llarg govern, es converteix en el pare espiritual que tots estimen i veneren. Ell ha admès a l'Institut quasi tots els congregants; els ha fet de pare en els anys de formació; els ha destinat i animat en els primers ministeris. Arriba un moment en què molts ens coneixen com els missioners del P. Munar. Per a tots és l'home recte, savi i sant que dirigeix l'Institut amb amor, clarividència i fermesa.

* * *

Alguns han insistit que el P. Munar nasqué per esser monjo i abat renaixentista. Pogué ser-ho de bon grat. Estimava, com el P. Joaquim, la vida retirada i s'encarnà en la cultura del seu poble. Nogensmenys, ha estat un excel·lent missioner dels Sagrats Cors, incansable, impenitent en el zel que ha resolt meravellósament el dilema del nostre Fundador: Ajuntar la vida retirada amb un zel actiu per a la salvació de molts.

El P. Munar, «cristià excepcional», com ha proclamat el bisbe Teodor Úbeda a la missa exequial, amplià la seva vocació monacal al recés i servei de la cultura

autòctona amb la direcció d'un Institut missioner, que impulsà en nombre i qualitat, per les rutes assenyalades pel Fundador.

* * *

En dipositar les seves despulles a la capella del cementeri que ell mateix instal·là a Sant Honorat, tots els congregants copsàrem que es tancava un llarg capítol en la història de l'Institut i de les nostres pròpies vides, enrevoltat en devoció filial i en veneració vers l'home «excepcional» que Déu ens posà al mig com a far i com a guia.

A la meva ment arribava el remor d'un cant d'un il·lustre poeta de la meua terra:

Biotzean nin dut, nin etsia,
Zotiñik-gabeko negar-miña
Alatsu txoriac, uda-ondo,
negua du galazi-eziña.

(Dol-me el cor...
Dol-me amb dolor resignat;
amb un dolor que no té sanglots en el plor.
Com quan l'ocell, acabat l'estiu,
veu arribar l'hivern que no pot evitar.)

Lizardi

J. ZUBITEGUI, m.SS.CC.

Edicions
Disseny gràfic
Publicitat impresa
Fotocomposició
Tipografia / Offset

tALLER GRÀFIC
Ramon

JAUME BALMES, 43 - TEL. 75 44 32 - 07004 PALMA DE MALLORCA

FÁBRICA D'ARTICLES DE PELL
guants
bosses
peces de vestit
i marroquineria en general

Gran Via de Colón   Telèfon 50 19 00
INCA

La tasca quasi monacal del P. Gaspar Munar, Historiador i Col·leccionista

per Josep Amengual i Batle, m.SS.CC.

Abans de posar-me a embastar aquests apunts, que m'han encomanat, he de dir, senzillament, que he ofert la feina a altres persones, que han conegut més llargament i millor el P. Munar. Han declinat de fer-ho per motius respectables. Un encàrrec que he rebut, quasi simultàniament amb la mort del que fou per quatre sexennis Superior General dels Missioners dels Sagrats Cors, m'ha escapat el temps disponible per a fer una descripció escaient de la tasca del P. Munar com a historiador.

No fa gaire que un bon amic em comentava que hom havia proposat donar el nom del P. Munar a un carrer, o a quelcom de semblant. La inscripció havia de ser poc més o manco aquesta: «Gaspar Munar, Historiador». El meu amic i jo convinguérem que el que així havia de ser honorat no s'hi hagués trobat, de tal faisó interpretat. La tasca històrica no defineix el P. Munar. Ell va ser una altra cosa. Si ara disposàs d'un poc més de temps, trobaria una estampa que em va donar quan ell era Superior General i jo jovençà estudiant de filosofia al Santuari de Lluc. El text que hi havia escrit sota el meu nom deia: «Agonizare pro anima tua, et usque ad mortem certa pro iustitia» (Ecli 4, 33), que podem traduir així: «Lluita per la teva ànima, i combat a favor de la justícia, fins a la mort». En veritat, la sentència no m'ha fuit del cor; però crec que ella podria quedar esculpida, com epitafi, sobre les seves despulles que, com ell havia anhelat, esperen la resurrecció a St. Honorat. La lluita per la perfecció cristiana no la va abandonar mai. La seva tasca d'historiador n'és una part.

RECTILINI DES DEL COMENÇAMENT FINS AL CAPTARD

Aquest subtítol s'inspira en uns mots, plens d'afecte i d'admiració, que em va dir el P. Antoni Martorell, TOR, tot just havíem enterrat el P. Munar. Els vull recordar, perquè són de qui ha sabut tornar al nostre poble la parla amb la melodia.

Les primeres produccions històriques, impreses, del P. Munar comparegueren damunt aquesta revista, passat el mig any de la seva fundació, quan, per l'agost de 1921, a les pp. 123-124 publicades sota el pseudònim «Cándido», el títol del qual era: «Veneranda reliquia: El manto que envoltava la imatge de la Virgen de Lluch». El P. Rafel Juan Mestre, en un article publicat,

Exposició de llibres a la Biblioteca de la Real

amb ocasió dels 80 anys del P. Munar, a «Hojas de Lluc» 11 [1979] 17-19, glossa el sentit del pseudònim i altres característiques de la fidelitat indefectible del P. Munar a la Mare de Déu de Lluc. A ell em remet.

La llista que, amb caràcter provisional, publica a aquest número, i que s'ha de prendre com a complement d'aquestes notes, na Maria Teresa Nicolau i Amengual, ens mostra com des del bon començament, el P. Munar va endevinar una de les venes per on corre la sang del poble mallorquí, i cada cop que el seu treball ministerial o de superior li ho permeté, hi va retornar, després d'haver escorcollat arxius, caramulls de papers vells o biblioteques, que ell mateix anava creant.

La fidelitat a la Mare de Déu i l'escoltar constant a la vida mallorquina es casaren en el P. Munar, amb un vincle indissoluble. Davant les manifestacions de l'ànima del poble no hi tingué una actitud distant, i molt menys despectiva, ans al contrari, li mostrà simpatia i compenetració. Ell devia desconèixer unes pa-

raules de B. Spinoza, que expressen el respecte i curiositat profunds per tot allò que ha creat l'home, i que ha recollit P. Brown, com a explicació del seu apassionament per la religiositat popular de la Tardana Romanitat. Quan el postconcili, en massa casos, va ser interpretat amb procediments iconoclastes, ell va conservar el sentit de la mesura i va saber fer passar del temple a la biblioteca o al museu allò que havia esdevingut obsolet a la litúrgia. Potser que no acabàs d'entendre molts de canvis necessaris. Les diferències generacionals i de mentalitat són paleses. El P. Munar no defallí, i de la biblioteca i de les col·leccions, sabé fer tornar al poble allò que havia produït, quan ho descrivia als seus escrits en un mallorquí saborós, o en un castellà ple de claredat.

La doble fidelitat de què he parlat, s'ha mantingut al llarg de 66 anys justs de producció escrita, durant els quals el P. Munar ha demostrat que allò que és obra dels homes mereix un profund respecte i és digne de ser conegut i transmès a les noves generacions. L'apassionava mostrar llibres i gravats curiosos —era una paraula molt seva la de «curiós»—, comentar com els havia trobat o rebut, etc. Un que l'estimava molt comentava que de vell li sortia el pagès que duia a dins. És cert; però per als grups de visitants de la Biblioteca de La Real tenia més èxit ell, seguint un ordre molt personal, que no altres que ens entreteníem en explicacions més erudites i serioses (!).

Les seves preocupacions interiors han mantingut una línia constant dins el seu quefer històric. Els esdeveniments eclesiàstics i civils li marcaren els moments en els quals havia d'intensificar una o altra temàtica. Assenyalem algunes dades: 1929, com a 700 aniversari de la conquesta de Mallorca; 1931-1936, preocupació pel canvi de règim, que el dugué a elaborar escrits d'història tenyida d'apologètica. Com li costà entendre els canvis polítics d'aquesta època, i molts d'esdeveniments ho dificultaven, tampoc entengué les transformacions del s. XIX, com ho palesen els primers capítols de les seves biografies. El 1932, i retornam a la cronologia, amb ocasió del sínode diocesà celebrat pel bisbe J. Miralles, escriví un breu capítol sobre la història sinodal de Mallorca, molt digne i informat. El centenari de la supressió dels ordes religiosos i certes mesures hostils d'aleshores li feren teixir uns capítols sobre alguns dels instituts religiosos masculins, suprimits a Mallorca el 1835. Els articles, publicats a «Lluch», foren recollits en un volum, el 1935, i que, mentre no sorgeixi un continuador, haurien de trobar un nou editor. Quant a la llengua, la dictadura franquista féu del P. Munar una víctima. Quan el règim mostrava clarament la seva hostilitat al català, el P. Munar, altament respectuós i obsequiós amb l'autoritat, tornà escriure en castellà i, com que cap autoritat suprema, civil o eclesiàstica, ha fet gestos de simpatia pel català, el retorn de la nostra llengua no ha tingut aquella puixança que hom hagués pogut esperar. Ell recobrà la simpatia pel català i pels qui el conraven, i hagué de prendre de bell nou la direcció de la revista *Lluc*, que pel 1962 havia recobrat l'antiga tradició, dirigida pel P. C. Veny, puix li sorgiren dos

grans contraris, el més immediat, i en aquest cas més efectiu, el bisbe Jesús Enciso, i el més poderós, el «ministro» Manuel Fraga Iribarne. Durant anys el P. Munar tornà acollir bona part d'articles en català. Però hem de dir, també, que, possiblement, l'impressionà que a Catalunya es produïssin tantes manifestacions d'hostilitat als cristians i a l'església durant la guerra civil.

Tornem, de bell nou, a la cronologia: la definició dogmàtica de l'Assumpció de Maria, proclamada per Pius XII, el novembre de 1950, i l'any marità que d'algun temps l'havia precedida a Mallorca, l'estimularen a fer un estudi sobre la devoció a aquest misteri a Mallorca. Els diversos articles elaborats quallaren en un volum publicat el 1959. Pel 1927 havia començat una història dels santuaris marians mallorquins, que hagué d'interrompre per a molts d'anys, fins que, el 1964 s'hi tornà posar i la va deixar acabada el 1967. Una tercera vegada en recollí els articles en un gruixat volum, publicat el 1968 i que, segons tenc entès, prest serà reeditat, amb un altre ordre intern, i amb gravats de més qualitat. Esperem que això sigui ver, i que continuï essent l'obra del P. Munar. Amb ocasió del centenari del martiri de St. Pau, convencionalment celebrat el 1967, escriví dos articles sobre la vinguda de l'apòstol a la Hispània i a les Balears. Si en el primer, després de recollir l'opinió d'autors prestigiosos, com Menéndez Pelayo y el P. Villada, en segueix les seves tesis maximalistes, en el segon, després d'inventariar allò que han escrit els historiadors balears, es decantà per l'opinió de Mn. Antoni Maria Alcover, que deixa el viatge apostòlic a les Balears com una possibilitat. I féu bé. El P. Munar no era amic de llegendes, ni tampoc hipercrític; era un home conservador, i així mantingué la tesi, diguem-ne, tradicional. L'Any de Lluc, celebrat amb ocasió del centenari de la coronació de la Mare de Déu de Lluc (1884-1984), encara trobà a punt el P. Munar, que feia 62 anys que havia escrit el primer article llucà. Amb el goig del padrinet i la provada devoció que el distingí, va redactar una nova síntesi sota el títol: «La devoció del poble de Mallorca a la Mare de Déu», que fou publicada a la revista del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca, «Comunicació» 27-28 (1983) 5-20. Per a la mateixa efemèrides treballà en la preparació de la reedició de Rafel Busquets, «Llibre de la Invenció y Miracles de la prodigiosa figura de Nostre (sic) Señora de Lluch. En la Estampa de Pera Frau, 1684», feina que, compartida amb el Dr. Llorenç Pérez, no hauria de romandre més dins els calaixos. El cinquè centenari de la impremta a Mallorca, el va posar en col·laboració amb el P. Miquel Pasqual, per a redactar els «Preliminars» a «Francesc Prats, Llibre de contemplació. Primer incunable imprès a Mallorca en llengua catalana», Palma de Mallorca, 1985.

BIOGRAFIES

També dins aquest altre vessant de la història, el curs dels anys el convidà i el féu treballar de ferm. Tot just havia mort el gran missioner, P. Jaume Rosselló

(1934), el P. Munar emprengué la tasca de fer-li una biografia; qualsevol lector hi trobarà retalls de la història d'una època cronològicament veïna i mentalment llunyana. També se'n temerà de la diferència temperamental i espiritual entre el biografat i l'hagiògraf, que no dissimula la comprensió i l'afecte pel fogós predicador, al qual llima els caires més cantalluts.

Per aquestes saons, la Congregació, que ell regí a partir de 1939, havia vist sorgir algunes publicacions periòdiques de caràcter intern. Adesiara s'hi troben petits assaigs biogràfics sense signar. Caldrà identificar-ne els autors, mentre viuen els qui ho saben. Alguns d'aquests escrits deuen ser del P. Munar.

Hagueren de transcórrer molts anys, fins que el nostre asceta-historiador s'ocupàs de la biografia. Quan s'acostava el centenari de la mort del preverefundador de les Filles de la Misericòrdia (Gnes. Franciscanes), D. Gabriel Mariano Ribas de Pina, el P. Munar, lligat a la Congregació des de sempre, com a natural del poble de Pina, compongué una petita biografia, publicada el 1973, any centenari, com hem dit.

Posteriorment teixí la vida de D. Miquel Maura, fundador de les Gnes. Zeladores del Culte Eucarístic (les monges del «Centro»). D. Miquel, rector venerable del Seminari de Mallorca, havia admès el menudó Gaspar al centre diocesà de formació per al ministeri, i ell en conta algunes escenes al pròleg del seu llibre.

HISTÒRIES DE POBLES DE MALLORCA

Un nou capítol de la producció del P. Munar el conformen les històries de pobles mallorquins. Una és la de Lloret de Vista Alegre, per a la qual pogué disposar d'un recull de documents que havien estat propietat de l'antic convent de l'orde dominicà d'aquell poble. Una altra història, en dos volums, la de Porreres, començà amb unes fitxes recollides per la Dra. Maria Barceló, i continuà amb la col·laboració de l'apassionat recerca Ramon Rosselló i Vaquer.

Ens trobam, així, amb mostres de les ja nombroses històries locals, que segueixen una metodologia descriptiva; tanmateix en les dues del P. Munar hi ha una elaboració de dades, que ultrapassa la freqüent juxtaposició o empedrat de notícies.

EL COL·LECCIONISTA

El P. Munar va contar espesses vegades que el bisbe Miralles el cridà per encomanar-li una feina —podria ser l'adaptació del «Ceremonial per a la Primera Comunió», d'alligadora història, o alguna altra encomana—. Ell va al·legar que estava molt ocupat; però no va convèncer el bisbe feiner i prompte d'acudits, el qual li va respondre: «Mai encomani feines a qui no en té; tanmateix no les hi farà». El P. Munar en tenia, però hi sabé afegir les que hem esmentat i les que comenten altres col·laboracions. Mentre dedicava els afanys, per tal de servir les seves elaboracions històriques, tingué el bon sentit i la intuïció de recollir i ordenar materials, avui ja introbables. Un monument d'aquest afany és la

Biblioteca Balear del Monestir de La Real, que consta d'uns 13.000 títols, a la qual hi hem d'afegir la secció «Moragues Monlau», d'obres de medicina, apotecaria, agricultura i d'altres matèries. Hem d'esmentar una seriosa col·lecció de «Goigs», que deu superar els 5.000. A tot això hi hem d'afegir altres sèries de papers i monedes. Era amic dels col·leccionistes i bibliòfils. Uns, no fa gaire anys, el posaren amistosament entre les figures d'una de les modernes auques. Els segons, enguany, li reteren un homenatge a La Real.

El P. Rafel Juan Mestre assenyala, a un altre lloc, la tasca que el P. Munar va realitzar dins el camp de les ciències naturals, formant col·leccions que, al seu temps, foren molt importants i significatives, amb les quals va despertar vertaderes vocacions científiques. Aquest vessant no és estrictament històric; però una història que ignori l'afany dels científics i que sigui aliena de l'amor a la terra, als animals i a les plantes, ignora el trespol i l'ambient de l'home, protagonista de la història.

No ens ha de sorprendre que, tenint present aquesta llarguíssima trajectòria de defensa i promoció del patrimoni cultural de Mallorca, la ja secular «Societat Arqueològica Lul·liana», no fa gaire anys, el nomenàs soci d'honor. Per aquestes i altres raons, ben plausibles, la Congregació de Missioners dels SS. Cors, ha encomanat el recull i catalogació de dades com a passa prèvia per poder bastir una biografia, que abastarà més de la meitat de la seva quasi centenària història.

JOSEP AMENGUAL I BATLE, m.SS.CC.

Notes per a una bibliografia del P. Gaspar Munar i Oliver, M. SS. CC.

per Maria Teresa Nicolau Amengual

La urgència de la publicació del número de la revista «Lluc», tan lligada al P. Munar, recentment traspassat, no permet un treball bibliogràfic serè i, molt menys, exhaustiu. He preparat, tot de pressa, aquest assaig, sobre una part de la publicació del P. Munar, que, devora obres força conegudes, en compte d'altres, de circulació restringida, les quals, però, són prou importants perquè hom les conegui i se'n serveixi, com poden ser les publicades dins la sèrie «Opuscles nadalencs».

Conscient de les moltes omissions, ara difícilment subsanables, em queda l'esperança que ben prest podré afegir noves informacions.

M'he cenyit a les publicacions no contingudes a la nostra revista, que són alguns centenars d'articles; també prescindesc de les col·laboracions a l'altra publicació periòdica de la Congregació de MM. SS. Cors, «Reinarán», i, en general, de les revistes, puix el seu escorcollament demana molt de temps. Tampoc he recollit aquí les seves elaboracions dins el procés de canoïtzació del P. Joaquim Rosselló i Ferrà. En canvi he recollit, fins on ha resultat possible, aquells articles que han corregut en separata o han quedat conjuntats en reculls; aquests fascicles o llibres, són esmentats aquí, segons l'ordre cronològic corresponent.

Esper que, a un proper número, podré donar la llista dels articles publicats a «Lluc», tan importants per a la història religiosa, per al folklore i fins i tot per a l'ecologia.

23, setembre, 1987.

I. — LLIBRES I ALTRES PUBLICACIONS SOLTES

— *El Abad de S. Feliu de Guíxols en la conquesta de Mallorca*. Discurso pronunciado por el Rdo. P. Gaspar Munar, SS. CC. en la sesión pública celebrada el 6 de enero de 1929 en el salón de sesiones del ayuntamiento de Palma, dedicada a conmemorar las cortes de Barcelona de 1228 que determinaron la reconquista de Mallorca. (Escuela Tipográfica Provincial), Palma de Mallorca 1929. 10 pgs. 4.º

— *Sermón pronunciado por el Rdo. P. Gaspar Munar, SS. CC. en la fiesta conmemorativa del sitio de la Ciudad de Mallorca, celebrada en la Real el 15 de septiembre de 1929*. (Escuela Tipográfica Provincial), Palma de Mallorca 1930. 12 pgs. 4.º

— *Les Ordes Religioses a Mallorca*. Compendiosa història de la seva obra dins aquesta diòcesi fins a l'any de la seva exclaustació, 1835. Fascicle I. (Imprenta Lux), Palma 1935. 75 pgs.; 28 làmines. 4.º

— *Acta Missionariorum SS. Cordium (Mallorca)*. (Tomus I 1939-1945 [fasc. 1-11]), (Typis SS. Cordium) Palmae Maioricarum, 297 pgs. 4.º

— Tomus II (1945-1951 fasc. 12-18), (Typis «Sagrados Corazones») Palmae Maioricarum, 222 pgs. 4.º

— Tomus III (1951-1957 fasc. 19-26), (Typis SS. Cordium) Palmae Maioricarum, 319 pgs. 4.º

— Tomus IV (1957-1963 fasc. 27-34), (Typis «Sagrados Corazones») Palmae Maioricarum, 329 pgs. 4.º

— *La Moral Profesional del Abogado*. Cursillo organizado por la Junta Diocesana de Acción Católica y explicado del 24 al 29 de Enero de 1938 por el P. Gaspar Munar, Mis. SS. CC., Profesor de Teología Moral del Seminario de Mallorca. Palma de Mallorca 1939. 109 pgs. 4.º

— *Un Apóstol de las Baleares*. El P. Jaime Rosselló de la Congregación de Misioneros de los Sagrados Corazones. (Imprenta SS. Corazones), Palma de Mallorca 1942, 212 pgs. + 7 pp. d'il·lustracions fora text i una al principi, 4.º

— *Cançonet de Nadal, ab les cobles del Jorn del Judici*. La Sibila en Mallorca. (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 1), (Imprenta SS. Corazones), Palma de Mallorca 1950. 14 pgs. 8.º

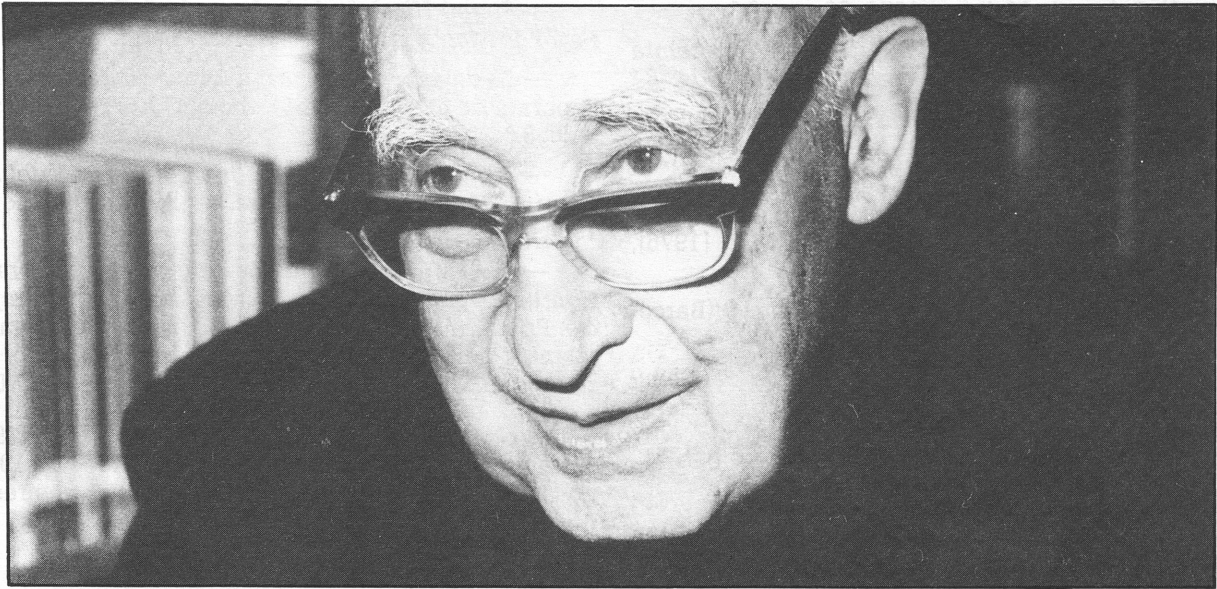
— *Devoción de Mallorca a la Asunción*. (Imprenta SS. Corazones), Palma de Mallorca 1950. 257 pgs. 4.º

— *Goigs Mallorquins de Nadal*. (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 4), (Imprenta SS. Corazones), Palma de Mallorca 1953. 31 pgs. 8.º

— *Devoción de Mallorca a la Purísima*. (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 5), (Imprenta SS. Corazones), Palma de Mallorca 1954. 51 pgs. 8.º

— *Les Festes de Nadal a la Seu de Mallorca*. (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 7). Per la transcripció i les notes, Gaspar Munar, M.SS.CC. (Impremta dels Sagrats Cors), Ciutat de Mallorca 1956. 30 pgs. 8.º

— *Monetario romano de D. Fernando Truyols Morrell del hábito del Santo Sepulcro y comendador de la*

orden de S. Gregorio Magno. Ordenado y catalogado. (Imprenta SS. Corazones), Palma de Mallorca 1956. 267 pgs. 4.º

— *Itinerari d'un peregrí mallorquí qui passà a Betlem les festes de Nadal de 1612.* (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 8). (Transcripció i introducció del P. Gaspar Munar, M.SS.CC.). (Impremta dels Sagrats Cors), Ciutat de Mallorca 1957. 19 pgs. 8.º

— *La Misa participada por el pueblo fiel.* Directorio del pueblo. (Imprenta Sagrados Corazones), Palma de Mallorca 1957. 31 pgs. 16.º

— *Villancicos de Navidad en la Catedral de Mallorca.* (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 9), (Imprenta Sagrados Corazones), Palma de Mallorca 1958. 25 pgs. 8.º

— *Pastorells de Nadal.* (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 10), (Pastorells de na Rebeca y na Sussana, Palma, Estamparia de Felip Guasp any 1868, de p. 17-30), (Impremta Sagrats Cors), Palma de Mallorca 1959. 32 pgs. 8.º

— *L'antic Ritual Mallorquí.* (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 12), (Impremta Sagrats Cors), Palma de Mallorca 1961. 36 pgs. 8.º

— *Misal según el uso de la Santa Iglesia de Mallorca.* Impreso en Venecia año 1506. (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 13), (Impremta Sagrados Corazones), Palma de Mallorca 1962. 43 pgs. 8.º

— *El Antiguo Breviario Mayoricense.* (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 14), (Impremta Sagrados Corazones), Palma de Mallorca 1963. 32 pgs. 8.º

— *Libre de les Constitucions del Monestir de Santa Margarida en la Ciutat de Malorches.* Transcripció, introducció i notes, P. Gaspar Munar, M.SS.CC. (Col·lecció Opuscles Nadalencs n.º 15), (Impremta Sagrats Cors), Palma de Mallorca 1964. 65 pgs. 8.º

— *La Congregación de Misioneros de los Sagrados Corazones de Jesús y de María (Mallorca).* (Síntesis

histórica), (Imprenta SS. Corazones), Palma 1965. 47 pgs. 4.º

— *Parroquia y santuario de la Mare de Déu trobada de San Lorenzo des Cardessar.* (Imprenta Sdos. Corazones), Palma de Mallorca 1967. 16 pgs. 4.º

— *Santuario de Ntra. Señora de la Esperanza (Castillo de Capdepera),* (Imprenta Sdos. Corazones), Palma de Mallorca 1967. 16 pgs. 4.º

— *Breve Historia del Santuario y Colegio de Ntra. Señora de Lluch.* (Imprenta Sagrados Corazones), Palma de Mallorca 1967. 55 pgs. 4.º (Hi ha una reimpressió, amb idèntiques característiques, a la «Imprenta Homar, S. A.» 1976).

— *El Santuario y Colegio de Nuestra Sra. de Montesión (Porreras),* (Gráficas Palma), Palma de Mallorca 1968. 15 pgs. 4.º

— *Lecciones de Teología Moral dadas a las Hnas. de la Diócesis de Mallorca en el curso de 1968 a 1969* (Multicopiat). 144 pgs. fol.

— *Vida religiosa. Lecciones dadas en el Instituto «Mater Amabilis» de la Diócesis de Mallorca para Religiosas Junioras en el curso 1969-1970* (Multicopiat). 139 pgs. fol.

— *Petita història de Randa,* Lluçmajor 1972, 55 pgs. 8.º

— *Misioneros de los Sagrados Corazones (Mallorca, M SS CC), a Diccionario de Historia Eclesiástica de España, III,* Madrid 1973, p. 1498 (erròniament atribuït a P. Mora).

— *Rosselló, Joaquín, M SS CC, a Diccionario de Historia Eclesiástica de España, III,* Madrid 1973, p. 2111.

— *Breve biografía del M. Rdo. D. Gabriel Mariano Ribas de Pina,* Fundador de las Hijas de la Misericordia, Terciarias Franciscanas. (Gràfiques Miramar. Torre de

l'Amor, 6), Palma de Mallorca 1973. 88 pgs. 8.º

— *La Muntanya dels Tres Santuaris*. (Impremta Moderna de Lluçmajor), Mallorca 1973. 109 pgs. 8.º

— *Història de Lloret de Vista Alegre i del seu convent*. (Gràfiques Miramar. Torre del Amor, 6), Palma de Mallorca 1975. 189 pgs. 4.º

— *Visió històrica de Miramar*, Boletín de la Sociedad Arqueológica Luliana, Tomo 35 (1976-77) [1976], pgs. 243-255. 4.º

— *Lluc*, a *Gran Enciclopèdia Catalana*, 9 (Barcelona 1976), pg. 304.

— *D. Miguel Maura y Montaner, Rector del Seminario de Mallorca y Fundador de las Hnas. Celadoras del Culto Eucarístico*. Mallorca 1977. 245 pgs. 4.º

— *M. I. Sr. D. Miguel Maura Montaner, Rector del Seminario de Mallorca, Fundador de la Congregación de «Hermanas Celadoras del Culto Eucarístico»*. Conferencia, con motivo de la celebración del 75 Aniversario de la Fundación —Día dedicado a los sacerdotes—. Palma 1977. 27 pgs. 8.º

— *Sermó Històric de la festa de S. Bartomeu, Ap. Patró de Montuiri*. 1978. Felanitx. 10 pgs.

— *La devoció del poble mallorquí a la Mare de Déu*. Separata de «Comunicació», Juliol-October 1983, pgs. 5-20. 8.º

— *Pregó de les Festes de la Mare de Déu del Bon Camí, 1984, Sa Calatrava*. 9 pgs. 8.º [Palma de Mallorca] 1984.

— *Preliminars a Francesc Prats i la seva obra de Contemplació*, a Francesc Prats, *Llibre de Contemplació*. Primer incunable imprès a Mallorca en llengua catalana. (Transcripció i notes, Miquel Pascual). (Col·lecció Alicorn/2), Palma de Mallorca 1985, pgs. VII-XXI. 4.º

— *Semblanzas. Recuerdo de familia, 1909-1986: Misioneros de los Sagrados Corazones* (Madrid 1987), pgs. IV + 169. 4.º [Xerocòpia; la majoria de les ressenyes biogràfiques són del P. Munar].

MARIA TERESA NICOLAU AMENGUAL

llibreria

Jovellanos

- pósters
- làmines
- postals...

Jovellanos, 1 Tel. 72 14 66
Ciutat de Mallorca

Ultima Hora

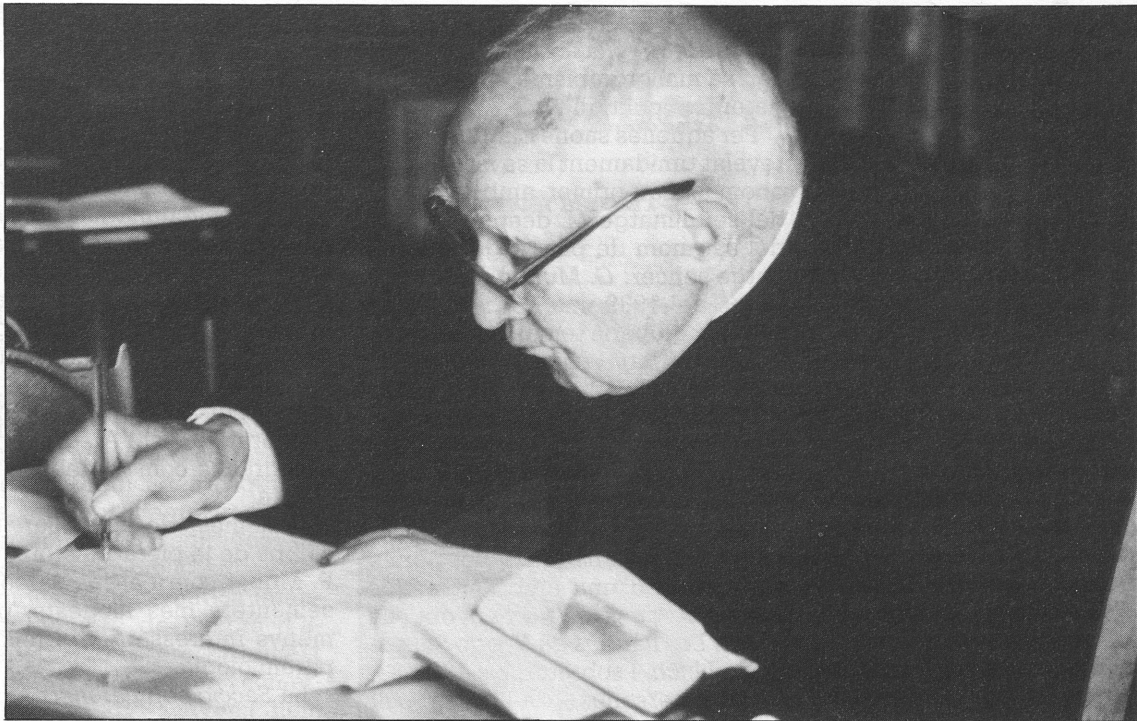
LLUC li agraeix la facilitació de material fotogràfic per aquest número.

**Una cultura en marxa
per a tot un poble.**

Demaneu informació

**XARXA
CULTURAL**

Carrer Ample, 35 (Palau Mornau) Telèfon 315 10 11 - 08002 Barcelona

Ploma càndida

(Lloança publicada pel P. Rafel Juan, m.SS.CC. a **Hojas de Lluc**, n.º 11, any 1979, amb motiu dels vuitanta anys del P. Gaspar Munar).

Nasqué LLUC, revista, al tercer desvetlament de Samuel.

—LLUC, LLUC...

—*Som aquí, puix em cridares.*

—No, LLUC; ves-te'n i reposa a tes muntanyes.

Dues vegades s'havia desvetlat... I per bé que retornava al repòs del silenci, ja se n'havia adonat d'un missatge.

Crida de gran festa: la Coronació de la Santa Imatge. Saig d'una celebració gran: el primer aniversari jubilar.

—LLUC, LLUC...

De bell nou reclamaven sa presència: el pastor, els feels, els Pares de Lluc...

I altra volta abandonà LLUC la muda absència i es féu present sobre viaranys de jornades d'antany.

Fou pel gener del 1921. Ja fa quasi seixanta anys.

LLUC renaixia, fènix de cendres.

vivents, amb ambició de llarga volada.

El primer LLUC havia encalencit els ànims per a ofrenar la corona d'or. Cinc números foren cinc flames que calaren foc als pits mallorquins.

El segon LLUC, de vint-i-cinc números, animat pel zel d'un Pastor, «model de pastors», fou el saig d'un jubileu.

El tercer LLUC tingué l'ambició de ser, i ho va ser, portador de la flama lluquera; però, obedient a persones i temps, es dissolgué en diversitat de seccions, norma d'unitat.

Els redactors, encarregats d'omplir-les, amagaven modestament llur identitat amb pseudònims pietosos.

Benjamín i *Heraldo de María* donaven la ploma clàssica del P. Miquel Rosselló, ungida del bo i millor de la Bíblia i dels Pares; *Clarín*, *Pío*, *Fabio*... escrivien la prosa galant i

fluïda del P. Antoni Thomàs; *Teótimo* impartia amb paraula sòbria el magisteri moral del P. Joan Perelló; *Un devoto* acusava el gran cabal de paraules del P. Jaume Rosselló...

Damunt aquesta corda de veterans escriptors abocà el seu contrapunt la veu gairebé blanca d'un jove levita.

Cándido, ell signà, i ben ajustat li queia el criptònim. Càndida era sa faç, càndida la blancor de sa vida, càndid son llenguatge per pulcre i atraient.

D'intel·ligència clara, format sòlidament al Seminari Conciliar, a l'escola del Gamaliel que fou el Rector Pascual, que tot just arribat al sacerdocí, respirant delits paulins, pogué desplegar veles i salpar veloç en l'apostolat, abocant d'odres nous nou vi de doctrina, vermada a les Escripures Santes.

Cándido es prodigà en tots els camps, ensenyança, predicació, ca-

tequesi, pastoral... I en el camp de la ploma també sobresortí. Fou la seva ploma *veoliciter scribentis*. Sempre acurat, no desmeresqué en comparació als escriptors madurs de LLUC. LLUC fou la seva palestra. A LLUC s'afinà.

El seu primer article, l'any 1921, tractà de la *Veneranda reliquia: el manto que envolvía la imagen de la Virgen de Lluch*.

Foren limitades, al principi, les seves col·laboracions: eren els darrers anys dels seus estudis sacerdotals. Qualque article anecdòtic o edificant, altres d'indole històrica. Allà hi recalaria *Cándido*.

El passat de Lluc, la història de Mallorca, les manifestacions de la pietat popular... foren pastura delitosa a la seva fam d'investigació.

LLUC, d'ideari dispers, aniria cobrant fesomia peculiar.

Els lectors del 1926 pogueren conèixer les antigues presentalles ofertes a la santa imatge; l'església antiga d'Escorca, i més envant, el 1928, el camí primitiu de Lluc, la torre de defensa contra els moros, les mides i medalles, les estampes xilogràfiques, etc.

L'any 1927 *Cándido* obrí una sèrie sobre els santuaris marians de Mallorca, encapçalada amb un mapa, dibuixat amb la pròpia mà; però aquesta sèrie, per causes alienes a la seva voluntat, s'hagué d'interrompre, tot just començada. L'any 1964 seria represa i esdevindria una síntesi documentada, de consulta imprescindible per a l'estudi dels centres marians de l'illa i les seves tradicions. Acabà el 1967 amb la *Breve historia del Santuario y Colegio de Nuestra Señora de Lluch*: que avui forma una separata reeditada.

A *Cándido* li plagueren els articles en sèrie. L'any 1929 ens va delitar amb onze articles en mallorquí sobre la conquesta de Mallorca pel Rei En Jaume, il·lustrats amb gravats de selecció envejable; l'any 1930 amb un *políptico* de sis en castellà, en honor de Santa Catalina Tomàs, amb motiu de la seva canonització; i amb una altra sèrie de deu sobre proves testificades de miracles de la Mare de Déu de Lluc, transcrites dels seus originals en mallorquí.

Els anys següents LLUC va anar accentuant, gràcies a *Cándido*, el seu sà mallorquinisme, enfora d'ingerències polítiques.

Per aquelles saons *Cándido* havia revelat tímidament la seva identitat onomàstica: primer amb la inicial del seu llinatge *M*, després amb la del seu nom de pila, seguit del llinatge sencer: *G. Munar*.

Des del 1939 una *Secció Mallorquina* englobaria temes de la nostra història i art religiosos, tractats amb competència i redactats en un vernacle saborós, i il·lustrats per afegitó: *Flors de l'Església de Mallorca, Retaules mallorquins... de la Mare de Déu*.

Al P. Gaspar Munar no se li escapava de les mans *LLUC*: les sèries es confegien una amb l'altra: *Els Retaules de Nostra Senyora de Lluch, Les llànties de Nostra Senyora de Lluch*, i sobretot, els 1932-33, edificis, persones... de Lluc: treball que clama una reimpressió. Li seguia un apèndix sobre *El terme d'Escorca*.

La Verge de Lluch, Reina dels Mallorquins del 1934 exposava la vinculació de cada una de les viles de Mallorca amb la Mare de Déu de Lluc, per gràcies i miracles a favor dels seus estadans.

L'any centenari de la desamortització, el 1935, inspirà al P. Munar una altra sèrie meritíssima sobre *Les Ordes Religioses a Mallorca*, treball bellament il·lustrat, digne homenatge a la tasca dels religiosos, que per les seves virtuts i ciència havien brillat a l'Església de Mallorca.

Llavors la producció de la seva ploma s'espaiava una mica. La càtedra de Teologia Moral i Pastoral al Seminari, i després el càrrec de Superior General llevarien molt de temps a les seves tasques d'escriptor. Nogensmenys, silenciosament, anava teixint la trama de la biografia del P. Jaume Rosselló: *Un Apóstol de las Baleares*, llibre que per la força d'aquells anys (1940 i ss.) hagué d'estampar-se com a suplement de la revista LLUC.

1948-50 recullen la preciosa garlanda, teixida en honor del misteri de l'Assumpció de Maria en la seva definició dogmàtica: *Devoción de Mallorca a la Asunción de la Virgen*,

que és investigació i inventari de la pietat i art mariano-assumpcionista de l'illa. Va merèixer una edició apart.

Els anys següents trobam a faltar les valuoses sèries del P. G. Munar: les seves col·laboracions són més breus i circumstancials; sempre ens descobreixen caires de la pietat mallorquina. Però la seva ploma no té sossec: endemés de catalogar i escriure amb sa mà el fitxer de la *Biblioteca Balear de La Real*, fundada i sostinguda per ell, troba encara temps per a redactar les històries de Lloret de Vista Alegre i Porreres, i biografies com la del Rd. Miquel Maura.

Endemés de treballar en els camps de la pietat, història i art, el P. Munar conrà altres parcel·les de sementers més modestes, però no menys interessants: el folklore, la paremiologia...

La *Secció popular instructiva i recreativa* (1927-28) sobre explotacions de granges casolanes va tenir gran acollida entre el poble: qualque pagès, seguint les seves normes, va obtenir bones collites.

Aquesta secció es va completar amb la descripció dels nostres animals (quadrúpedes i aus) i llavors encara amb la dels nostres arbres (1934), treball ignorat segurament pels actuals ecologistes, els quals poden considerar el P. Munar, amb tota justícia, com un excel·lent precursor.

Hem espipellat en la producció literària del P. Gaspar Munar, publicada a la revista LLUC. Manquen altres títols: *Visita espiritual als més notables Sants Crists que es veneren a Mallorca* (1933), *Els Sínodes de la Diòcesis de Mallorca* (1932), *La conversa d'uns aucells* (1931)... i tants d'altres, que servirien per a un curiós estudi de la personalitat literària de *Cándido*.

Fou *Cándido* una cànida ploma, amb ramell d'olivera al bec, mistatge de bonança i pau.

Cándido ha traspassat els vuitanta anys...

LLUC deu un tribut d'homenatge als seus cabells cànids.

Hi pot descobrir no una corona de libació suprema, sinó florida de perenne primavera: *Florebit amygdalus*.

RAFEL JUAN, m.SS.CC.

Reflexions entorn de la Literatura Infantil i Juvenil a les Illes Balears

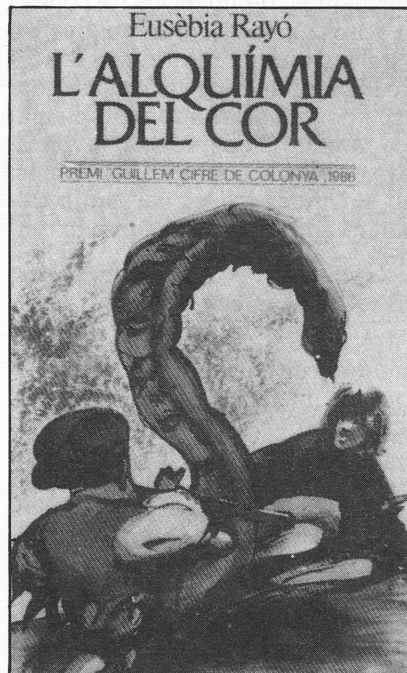
per Martí Xavier March i Cerdà (*)

Des de fa una sèrie d'anys es parla i es constata l'existència d'un «boom» de la Literatura Infantil i Juvenil a tots els nivells: Increment del número de llibres publicats, augment del número d'editorials i de col·leccions dedicades a aquesta temàtica, edicions d'aquests llibres molt ben acurades i editades, un major nombre de biblioteques especialitzades en la temàtica infantil, major nombre de lectors d'aquest gènere literari, etc. En aquest context del «boom» literari i comercial del llibre infantil i juvenil, hem de constatar que aquest ha arribat, també, als Països Catalans, però amb diferències significatives entre el País Valencià, Catalunya i les Illes Balears, en tots els aspectes: editorials, col·leccions, nombre d'escriptors, infraestructura de biblioteques, política institucional de suport al llibre infantil, major consciència social sobre aquesta qüestió, procesos desiguals de normalització lingüística, etc.

Per tant ¿quina és la realitat, l'estat de la qüestió, la situació del Llibre Infantil i Juvenil a les Illes Balears? L'objectiu d'aquest article és analitzar els diferents elements que configuren la realitat d'aquest gènere literari i les seves característiques més significatives; es tracta, en definitiva, de donar elements de reflexions per a comprendre la situació d'aquest tipus de literatura. Així doncs, la realitat d'aquest gènere literari presenta a les Illes Balears les següents característiques:

MANCA DE TRADICIÓ

En primer lloc hem de constatar l'absència d'una tradició històrica dins la literatura infantil i juvenil de les Illes Balears; en aquest sentit podem afirmar que, de fet, la història comença durant la dècada dels anys 70. En aquest context hem de

tenir en compte que no es poden considerar, amb propietat, les Rondalles com a Literatura Infantil i Juvenil. Per tant és evident que la manca d'una tradició històrica ha estat i és un element negatiu per a la consolidació d'aquest gènere literari a les Illes Balears. Així no es pot deixar de considerar que dins la nostra comunitat l'analfabetisme ha estat i és molt significatiu; i més significatiu ha estat i és l'analfabetisme en la nostra llengua; tampoc es pot deixar de tenir en compte que en aquesta terra nostra històricament ha mancat una infraestructura cultural en totes les seves dimensions, òptiques i perspectives, que els índexs d'escolarització s'han començat a fer normals a partir de la dècada dels anys 70, que els nostres escriptors s'han dedicat fonamentalment a la poesia i a la novel·la... Per tant en aquests moments estam posant les bases i els fonaments perquè la Literatura In-

fantil i Juvenil a les Illes Balears sigui en el futur més important que en l'actualitat.

ELS AUTORS

En segon lloc hem de constatar l'existència d'un nombre baix, però significatiu, d'autors, malgrat hàgim de senyalar un cert estancament quantitatiu dels escriptors que es dediquen a aquesta temàtica; així hem de senyalar Gabriel Janer Manila, Miquel Rayó i Ferrer, Pere Morey, Pau Faner, Miquel López Crespí, Miquel Ferrà, Eusèbia Rayó i Ferrer, Maria Victòria Secall, etc. De la relació d'aquests escriptors podem constatar les següents conclusions: 1) La majoria dels escriptors esmentats es dediquen a aquest gènere literari des de fa poc temps; per tant la seva experiència literària juvenil resulta escassa.

2) Alguns d'aquests escriptors destaquen, de forma significativa i important, dins el gènere de la novel·la, on han aconseguit importants Premis Literaris.

3) La majoria dels escriptors esmentats tenen poques obres de Literatura Infantil i Juvenil; els escriptors més prolífics, al respecte, són Gabriel Janer Manila i Miquel Rayó i Ferrer; els altres solen haver publicat una novel·la sobre aquest gènere literari.

Per tant, en aquest sentit, no podem esser gaire optimistes, malgrat els avanços que podem notar en els darrers anys i les perspectives que s'obrin en aquesta direcció. Així al Premi Guillem Cifre de Colònia de Narrativa Infantil i Juvenil s'hi han presentat, en els darrers anys, un nombre considerable d'escriptors novells de les Illes Balears

(*) Professor Titular de Sociologia de l'Educació i Pedagogia Social i Director del Departament de Ciències de l'Educació de la Universitat de les Illes Balears.

prou significatiu de les possibilitats d'aquest gènere literari.

LES OBRES

En tercer lloc hem de senyalar que els escriptors illencs tracten en les seves obres diverses temàtiques; així en podem citar algunes a títol indicatiu:

1) Obres basades sobre el conte i la rondalla popular:

— *El raïm del sol i de la lluna*, de Miquel Rayó i Ferrer

— *El secret de la fulla d'alzina*, de Miquel Rayó i Ferrer

— *La bella Ventura*, de Miquel Rayó.

2) Obres basades en la mitologia i la història:

— *Pedres que suren*, de Pere Morrey.

3) Obres basades en el realisme social:

— *El Rei Gaspar*, de Gabriel Janer Manila

— *La serpentina*, de Gabriel Janer Manila.

4) Obres de temàtica o missatge ecològic:

— Dins aquesta temàtica hem de senyalar les obres ja esmentades anteriorment de Miquel Rayó i Ferrer.

5) Obres d'aventura:

— *El corsari de l'Illa dels Conills*, de Gabriel Janer Manila.

6) Obres de fantasia i d'imaginació:

— *Diumenge, després de lluna plena*, de Gabriel Janer Manila

— *El violí màgic*, de Pau Faner.

7) Obres de temàtica personal:

— Dins aquesta temàtica podríem citar, amb matisacions, l'obra ja esmentada de Miquel Rayó i Ferrer, *La bella Ventura*.

8) Obres de temàtica escolar:

— *Històries per no anar mai a l'escola*, de Miquel López Crespi.

9) Obres de temàtica amorosa:

— *L'alquímia del cor*, d'Eusèbia Rayó i Ferrer.

Etc.

CONCLUSIONS

D'aquesta relació d'obres i de temàtiques —que s'ha d'entendre de forma purament indicativa i metodològica—, podem extreure les següents conclusions:

a) La migrada i escassa producció de novel·les sobre les diferents temàtiques plantejades, la qual cosa demostra que, de fet, estam començant i posant les bases sobre la Literatura Infantil i Juvenil.

b) L'absència d'un important nombre de temàtiques com poden ésser les obres de ciència-ficció, de novel·les històriques, de novel·les policiaques, de novel·les de colles i de grups d'amics i de companys, de novel·les d'humor, de novel·les sobre la problemàtica dels joves i adolescents, novel·les sobre problemàtica familiar (separacions, divorcis, etc.), novel·les sobre pacifismes, etc. En aquest sentit cal seguir treballant amb més intensitat i extensió.

c) L'absència, de fet, d'obres dirigides als lectors en edat compresa entre els 6 i els 10 anys, malgrat qualque intent no aconseguit. I aquesta llacuna és greu des de totes les dimensions i les perspectives. Per tant seria necessari començar a fer un treball cap a aquesta direcció.

d) Finalment hem de constatar que els corrents literaris contemporanis que predominen actualment dins el context de la Literatura Infantil i Juvenil, comencen a ésser coneguts a les Illes Balears pels nostres escriptors; i aquest fet és important en la perspectiva de la normalització d'aquest gènere literari.

Per tant a un migrat desenvolupament de les diferents temàtiques, l'hi hem d'afegir l'absència de diverses temàtiques i d'atenció a determinades edats. Estam, malgrat tot, començant.

En quart lloc hem de senyalar l'absència d'editorials illenques que es dediquin a publicar qualque obra al respecte; en aquest sentit, i sense entrar a fer-ne una anàlisi profunda, hem de fer referència al treball editorial fet pel Consell Insular de Menorca i per l'editorial Moll. Però el que s'està fent és poc i gairebé tot està per fer. En aquesta perspectiva hem de constatar que la majoria dels escriptors illencs d'aquest gènere literari han publicat les seves obres a editorials de Catalunya (La Galera, Laia, Barcanova, Publicacions de l'Abadia de

Montserrat); i aquest fet és preocupant. ¿Per què, doncs, les editorials illenques no se decideixen a tirar endavant qualque iniciativa seriosa al respecte d'aquesta qüestió? Manca d'iniciativa empresarial, manca de suport institucional, manca d'imaginació...? El que resulta evident és que el mercat illenc, el procés de normalització lingüística, etc., són factors i elements que podrien possibilitar l'existència de col·leccions de llibres infantils i juvenils per part de les editorials illenques.

En cinquè lloc hem de senyalar que la política institucional en relació al llibre infantil i juvenil està per definir, que les biblioteques públiques i populars de les nostres Illes tenen una manca d'especialització sobre aquest gènere i que les llibreries existents no tenen el dinamisme necessari per impulsar aquest tipus de Literatura.

En sisè lloc hem de constatar que l'escola hauria de tenir un paper més actiu i més dinàmic en relació a la promoció de la literatura infantil i juvenil; en aquest sentit hom pot afirmar que la institució escolar té una responsabilitat molt important en la construcció de lectors de llibres. Però, malgrat els esforços existents al respecte per determinats grups d'ensenyants, l'escola no està a l'altura de les circumstàncies des de la perspectiva de la promoció del llibre infantil i juvenil.

En setè lloc hem de senyalar l'absència a les Illes Balears d'il·lustradors reconeguts dins la difícil temàtica del llibre infantil i juvenil. Fins i tot hem de ressaltar que alguns dels llibres publicats a les Illes i en relació a aquest gènere literari, han estat il·lustrats amb dibuixos que s'han caracteritzat per la seva poca professionalitat, el seu infantilisme i la manca de dimensió artística. I és evident en aquest sentit que la possibilitat que hi hagi il·lustradors professionals a les Illes existeix. Només manca posar fil a l'agulla.

En vuitè lloc hem de destacar que des de la Universitat de les Illes Balears hi ha una preocupació des de fa una sèrie d'anys en relació a la Literatura Infantil i Juvenil. Així hi ha una sèrie de factors i elements que caracteritzen aquesta preocupació: A l'Escola de Magisteri durant una

sèrie de cursos escolars es va impartir l'assignatura de Literatura Infantil i Juvenil com a matèria optativa pels estudiants de mestre; per altra part a la Llicenciatura en Pedagogia, i dins l'assignatura de Didàctica Especial, s'imparteixen continguts que es refereixen a la temàtica de la Literatura Infantil i Juvenil. A més hem de senyalar que el Departament de Ciències de l'Educació de la U.I.B. ha organitzat dues Jornades del Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana a Palma de Mallorca; la primera d'aquestes Jornades es va realitzar pel desembre de 1984 i les segones pel novembre de 1986. A les esmentades Jornades hi varen participar una gran quantitat de mestres, d'estudiants i de persones interessades en el tema. S'ha de tenir en compte que els objectius d'aquestes Jornades són diversos i plurals: La difusió del llibre infantil i juvenil en llengua catalana, l'estudi i l'intercanvi de propostes didàctiques a partir del llibre infantil de creació, l'estudi i l'intercanvi d'estratègies per a la motivació per la lectura i per la dinamització del llibre en el marc de l'escola, de la família, del poble o del barri, l'activitat entorn de la biblioteca familiar, escolar, popular i pública, etc.

En novè lloc hem de constatar l'existència del Premi de Narrativa Infantil i Juvenil «Guillem Cifre de Colonya» —que convoca la Caixa d'Estalvis de Pollença, Colonya—; premi que enguany arriba a la seva setena edició, la qual cosa demostra una consolidació i una continuïtat; del premi en qüestió hem de senyalar els següents aspectes: a) La categoria i la qualitat de les obres guanyadores a les diverses edicions del Certamen; així hem de destacar En Miquel Rayó i Ferrer amb *El raïm del sol i de la lluna* (1982), Na Mercè Canela amb *Els set enigmes de l'Iris* (1983), En Joaquim Carbó amb *En Miquel sobre l'asfalt* (1985) i N'Eusèbia Roy i Ferrer amb *L'alquímia del cor* (1986). En aquest context cal constatar que durant una sèrie d'edicions el Premi ha restat desert, la qual cosa demostra una exigència de qualitat.

b) La consolidació del Premi no

només es demostra per la qualitat de les obres guanyadores, sinó també pel nombre d'autors que s'hi han presentat de tots els Països Catalans. Així hem de senyalar que a la primera edició s'hi presentaren 8 obres, a la segona 9 obres, a la tercera 11 obres, a la quarta, 8 obres, a la cinquena 14 obres i a la sisena 12 obres.

c) Al certamen s'hi han presentat autors de tots els indrets dels Països Catalans, sobretot de Mallorca i de Catalunya; així hem de senyalar, com a prova d'aquest creixent interès per la Literatura Infantil a les Illes, el nombre d'escriptors que s'han presentat: a la primera edició 5 autors de Mallorca, a la segona 6 de Mallorca i 1 de Menorca, a la tercera 4 de Mallorca i 1 de Menorca, a la quarta 3 de Mallorca, a la cinquena 5 de Mallorca i a la sisena 5 de Mallorca i 1 de Menorca. Per tant el nombre d'escriptors illencs sobre la temàtica infantil i juvenil, malgrat tot, s'incrementa progressivament.

d) El Certamen literari, per altra part, té un important arrelament en el si de la societat pollencina i illenca; i comença a ésser una fita dins el calendari cultural de les Balears.

En desè lloc vull plantejar la inexistència, de fet, de teatre infantil a les Illes Balears, malgrat els esforços i els voluntarismes de grups i d'individus. La necessitat al respecte d'un pacte teatral entre les institucions públiques de les Illes, les entitats privades i els grups teatrals resulta evident en tots els aspectes i dimensions. Un pacte que possibiliti l'existència de grups de teatre infantil, d'un teatre estable al respecte, de mostres de teatre infantil, de circuits de teatre infantil, etc. Cal tenir en compte que el teatre infantil s'ha de contextualitzar dins la Literatura Infantil i Juvenil.

En onzè lloc hem de senyalar la tasca realitzada en la divulgació i la promoció de la Literatura Infantil i Juvenil a les Illes Balears per part de l'Obra Cultural Balear i la CENC —secció de l'O.C.B. que se dedica a temes d'ensenyament—. En aquest sentit hem de senyalar la publicació de l'Aventura de Llegir, durant la Festa del Llibre des de fa una sèrie d'anys, amb el patrocini de l'Ajun-

tament de Palma, amb l'objectiu de potenciar els llibres publicats sobre aquest gènere literari. Per altra part hem de senyalar que l'O.C.B., a través de la revista **LLUC**, va publicar un monogràfic sobre el llibre infantil i juvenil durant l'any 1984, en ocasió de les I Jornades sobre el Llibre Infantil i Juvenil en Llengua Catalana.

Finalment hem de senyalar que els escriptors actuals de les Illes Balears, i també els futurs novel·listes, haurien de prendre consciència d'una sèrie de fets. En primer lloc que escriure per a infants i joves no suposa una minusvaloració de la tasca de novel·lista o d'escriptor. En segon lloc que escriure per a infants i joves suposa un esforç i un treball continuat i constant. I en tercer lloc que escriure per a infants i joves suposa no només conèixer la tasca i l'ofici d'escriptor, sinó també la problemàtica de la infància i de la joventut en el món actual.

EL FUTUR

Per tant el futur de la Literatura Infantil i Juvenil a les Illes Balears depèn de molts de factors: depèn de l'esforç que fem en relació a aquesta problemàtica els escriptors de les Illes i de les institucions públiques i privades de la Comunitat Autònoma de les Illes Balears; depèn de la normalització lingüística que se dugui a tots els nivells socials, institucionals, administratius i públics; depèn de si s'és capaç d'afrontar els reptes que la societat de la imatge, dels ordinadors, de la informàtica provoca en els hàbits lectors; depèn de la tasca que en aquest aspecte duguin a terme les escoles a tots els nivells i graus; depèn de la creació de biblioteques infantils a si dels nostres pobles i barris; depèn del fet que es creï una consciència favorable dins la societat illenca cap a aquest tipus de Literatura. Però depèn sobretot de nosaltres mateixos, de la feina que siguem capaços de fer dins aquest terreny, de la capacitat de treball, d'imaginació i d'il·lusió que puguem realitzar dins aquest camp.

Palma-Pollença, Primavera de 1987

MARTÍ XAVIER MARCH I CERDÀ

Les conferències del Museu Arqueològic Diocesà (1917-1931)

per M.ª Carme Bosch i Juan

El 23 de febrer de l'any 1916, a la nostra Ciutat de Mallorca, tengué lloc un esdeveniment memorable: la inauguració oficial del Museu Arqueològic Diocesà, presidida pel Dr. Miralles i Sbert, bisbe de Lleida, commemorant l'aniversari de la mort d'un altre bisbe, el Rdm. Sr. En Pere J. Campins, que havia fundat l'abans esmentat Museu, el primer d'Espanya, l'any 1908, amb el desig que fos un centre viu de cultura on l'Art tengués vitalitat i desenvolupament. La Junta del Patronat, a la lectura de la Memòria inaugural, manifesta l'assumpció d'aquest anhel (1) i en homenatge i memòria al seu fundador, posteriorment, el 28 de novembre del 1916, anuncia el primer cicle de conferències de tema arqueològic que tindrà lloc en el mateix Museu. El comunicat parla dels primers compromesos i afirma que s'anunciaran prèviament el tema i el dia de cada conferència a fi que la gent hi pugui acudir. Crida l'atenció la ingènua nota final que, malgrat tot, és perfectament comprensible per tot el qui ha organitzat actes culturals i que no sempre s'atreveix a manifestar: *Déu faça que vaja bé això!* (2).

No podia anar millor. Les conferències, que comencen el gener del 1917, ara hi ha setanta anys, seran freqüentades per un públic nombrosíssim, especialment femení, constituït sobretot per alumnes de l'Escola Normal de Magisteri, fins al punt que unes vegades cal estar dret i d'altres s'ha d'habilitar la Sala dels Bisbes del Palau Episcopal (3). Són gratuïtes i públiques quasi sempre, i sols tenen l'inconvenient, per a segons qui, de la prohibició de fumar, cosa ben comprensible per cert, tractant-se d'un Museu el lloc on se celebren. Se completen ocasionalment amb projeccions, recitals de poesies i concerts.

Durant els cinc primers anys, comencen pel gener; però, a partir de l'any 1922, segueixen el ritme normal dels cursos acadèmics i s'inicien el novembre o desembre (4). Per aquestes dates, la premsa ofereix un comunicat amb la llista dels conferencians, però cal dir que no sempre s'ajustarà a la realitat. La Junta es reserva a més el dret d'autoritzar alguna conferència extraordinària (5). El dia preferit serà el dijous, seguit del dimarts o, segons les circumstàncies, qualsevol altre dia de la setmana.

Si bé estan obertes a tota mena d'erudits, àdhuc erudites, en general s'observa un acusat protagonisme del clergat i sobretot dels germans Alcover, el canonge Mn. Antoni M.^a i el jesuïta P. Miquel, veritables ànimes d'aquests cicles, que no dubten de substituir el conferenciant que no hi pot acudir per malaltia o per qualsevol altra causa. Francesc de Borja Moll, amb la seva fina ironia, ens diu que eren *uns improvisadors extra-ordi-*

naris, però desballestats i sovint xavacans. Molta gent prenia gust de sentir-los, per riure amb les coses originals que deien, i sobretot, amb la forma estrambòtica de dir-les (6).

A més del component clerical, les conferències s'assenten sobre el que podríem anomenar «cicle eclesiàstic», és a dir, solen durar des de la primera setmana de l'Advent fins a la de Pasqua, s'interrompen per la novena de la Puríssima, de Sant Josep, per exercicis espirituals, per la Missió, per malaltia del bisbe, etc. Això sol provocar alguna burla dels elements anticlericals, com la que trobam a *Ciudadania*, revista del partit republicà federal: *¿Cuántas indulgencias se consiguen asistiendo a las conferencias del Museo Arqueológico Diocesano?* (7).

La temàtica és primordialment mallorquina i s'empra la llengua catalana, encara que no se n'imposa l'ús i se respecta la preferència de cada conferenciant (8).

La Premsa, en especial *La Almudaina* i el *Correo de Mallorca* (9), l'endemà o al cap de dos dies —poquíssimes vegades falla—, dóna la recensió pertinent, de manera que ens permet conèixer a la perfecció el tema tractat. De vegades reproduceix un fragment i en ocasions la conferència completa, segons la seva importància (10). Adesiara no coincideix del tot el títol anunciat amb el pronunciat ni hi ha acord total entre ambdós diaris, però això és sens dubte un detall secundari.

Per totes aquestes característiques, creim que és important el recull de la notícia d'aquestes conferències, que aviat sofriren la competència de les donades al Foment del Civisme i a l'Ateneu i, a més, perquè foren un nucli important de cultura durant tres lustres i perquè potser ajudaran als investigadors a completar més d'una biografia d'uns homes que feien Pàtria escorcollant i donant a conèixer preferentment les dades de la petita Pàtria, amb la seva llengua peculiar.

Amb l'exclaustració dels jesuïtes i la mort de Mn. Antoni M.ª Alcover, finiren. Bufaven vents de revolta que apagaren aquella torxa cultural encesa durant quinze anys. Que almenys ens servesqui d'exemple!

(1) Vegeu L.A. del 24-2-1916 i el B.S.A.L. núm. 431, juliol del 1916. Anys més tard, el P. Miquel Alcover, S.J., membre d'aquesta Junta, a *Un Museo Diocesano*, ed. Razón y Fe, del 10 d'abril del 1931, p. 6, afirmarà el mateix amb paraules ben pintoresques: *Un museo arqueológico es una huesa o un cementerio, en que fríamente descansan insepultos los restos mortales del arte antiguo; mas la palabra viva del artista o del historiógrafo ante un público que es capaz de sentir el encanto de la historia obra maravillas; los huesos antes inmóviles y desparramados se agitan, se buscan y cada uno se coloca en su sitio; se cubren de músculos, se enlazan con nervios, se visten de piel; la palabra del conferenciante evoca el alma de la patria antigua, los muertos resucitan, y el público ante esa aparición prodigiosa al conocer su pasado palpitante y lleno de vida, experimenta el vivificante placer de la inmortalidad.*

I CURS

- 31-1-17
Mn. Antoni M.ª Alcover, canonge magistral i President de la Junta del Patronat, *Museus en general*.
- 8-2-17
Gabriel Llabrés i Quintana, catedràtic de l'Institut General i Tècnic de Balears i President de l'Arqueològica Lul·liana, *El Rei En Jaume i la seva Crònica*.
- 14-2-17
Rd. P. Miquel Alcover, S.J., *Les murades de la Ciutat de Mallorca*.
- 22-2-17
Guillem Reynés, arquitecte Diocesà i Provincial, *Escultures del Museu Arqueològic Diocesà*.
- 1-3-17
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Els Museus de Berlín*.
- 8-3-17
P. Miquel Alcover, *Sobre les murades de la Ciutat de Mallorca*.
- 15-3-17
Vicenç Furió, pintor i professor de Dibuix a l'Escola d'Arts i Oficis de Mallorca, *Coves sepulcralcs artificials* (11).
- 22-3-17
Mn. Francesc Esteve, Fiscal Eclesiàstic, *L'ideal cristià en la pintura religiosa*.
- 3-4-17
Guillem Reynés, *Les escultures del Museu Diocesà*.
- 18-4-17
P. Miquel Alcover, *Les murades de Palma i la seva relació amb les conquestes dels pisans i del rei En Jaume I*.
- 25-4-17
Joan Sureda i Bimet, advocat i Llicenciat en Filosofia i Lletres, *L'evolució de la Pintura en el segle XIX*.

El bisbe Pere Joan Campins, fundador del Museu arqueològic diocesà (m. 1915)

II CURS

- 10-1-18
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Història del Museu Diocesà. Mi-
llores introduïdes*,
- 17-1-18
Gabriel Llabrés, *La casa mallorquina*.
- 25-1-18
Mn. Francesc Esteve, *La Basílica de Sant Pere de Roma*.
- 31-1-18
Gabriel Llabrés, *La casa mallorquina* (Segona part).
- 7-2-18
Guillem Reynés, *El Palau de l'Almudaina*.
- 14-2-18
Mn. Joan Aguiló, *Troballes arqueològiques a Manacor: Son Peretó*.
- 21-2-18
Vicenç Furió, *Deixalles prehistòriques de Santa Eugènia*.
- 28-2-18
P. Miquel Alcover, *Les murades de Palma*.
- 7-3-18
Joan Sureda i Bimet, *Pintura Moderna*.
- 14-3-18
Joan Sureda i Bimet, *Pintura Moderna* (Segona part).
- 11-4-18
Antoni M.ª Peña, Arxiver, Bibliotecari i Arqueòleg, Cap de l'Arxiu Provincial d'Hisenda, *L'art egipci*.
- 18-4-18
Mn. Joan Aguiló, *La basílica romana de Son Peretó (Ma-
nacor)*.

(2) Vegeu L.A. del 29-11-1916 i el B.S.A.L. núm. 435, novembre del 1916, p. 176.

(3) Així ocorregué, per exemple, amb la conferència del folklorista Antoni Fiol.

(4) Excepcionalment, la inauguració del XIV curs s'ajornà fins al gener del 1930 a fi de poder dedicar-se més a les conferències del VII Centenari de la Conquesta.

(5) La Junta estava constituïda l'any 1916 per: Mn. Antoni M.ª Alcover, President; Mn. Miquel Costa i Llobera, Vocal nomenat per l'Il·lm. Capítol; Mn. Bartomeu Pascual, Vocal nomenat per la Confraria de Sant Pere i Sant Bernat; Mn. Federic Valenzuela, Vocal nomenat pels Rds. Rectors de Palma; Mn. Francesc Esteve, Vocal nomenat per l'Ordinari; Mn. Joan Vich, Conservador de Museu; P. Miquel Alcover, S.J., Adjunt del Conservador del Museu; En Guillem Reynés, Delegat de la Societat Arqueològica Lul·liana; Mn. F. Esteve, Secretari; Mn. Joan Vich, Tresorer. Al llarg dels anys canvien els càrrecs i els personatges, així el 1921 per exemple, està constituïda per: Mn. Antoni M.ª Alcover, President; Mn. Miquel Csota i Llobera, Vice-president; Mn. Francesc Esteve, Fiscal Eclesiàstic; P. Miquel Alcover i Mn. Joan Vich, Conservadors del Museu; Mn. Joan Vich, Vice-secretari de Cambra; En Rafael Isasi, Delegat de la Societat Arqueològica Lul·liana.

(6) Vegeu FRANCESC DE BORJA MOLL, *Un home de combat* (Mossèn Alcover), Palma de Mallorca, 1962, p. 135. Cf. FRANCESC DE BORJA MOLL, *Els meus primers trenta anys (1903-34)*, Palma de Mallorca, 1970, pp. 144-5.

(7) Vegeu «Ciudadania», núm. 1, del 6 de setembre del 1930.

(8) Si bé la premsa sol donar el títol en castellà, nosaltres el transcrivim en català. També hem resolt donar una sola vegada la professió i categoria del conferenciant, suprimint tractaments i honors que allargarien en excés el nostre treball.

(9) Donen notícia d'aquestes conferències, a més, el «Boletí del Bisbat» —Boletín eclesiástico del Obispado de Mallorca— molt incompletament, el B.S.A.L. núm. 437, gener-març del 1917; núm. 439, maig del 1917; núm. 486, abril del 1921; núms. 497-8, març-abril del 1922. Així mateix, donen compte del ressò inaugural les revistes «Balears», núm. 4, 28 d'abril del 1917; «Mallorca», núm. 13, 15 de març del 1918; «La veu de Mallorca», núm. 18, 3 de maig del 1917, etc.

(10) Les revistes del moment publiquen també aquestes conferències. N'hi ha que són editades, com procurarem consignar. No ho farem, però, quan es tracta d'un llibre del qual s'ha extret la onomografia pertinent.

(11) Possiblement correspongui a l'opuscle publicat a Barcelona, 1920 (Anuari de l'Institut d'Estudis Catalans, vol. VI).

III CURS

- 23-1-19
Vicenç Furió, *En Guillem Mesquida, pintor mallorquí* (12).
30-1-19
P. Miquel Alcover, *El Museu Diocesà durant l'any 1918*.
6-2-19
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Vida i obres d'En Josep M.ª Quadrado*.
13-2-19
Joan Sureda i Bimet, *Caràcter, desenvolupament i vicissituds de les Escoles Pictòriques Modernes*.
20-2-19
Mn. Joan Aguiló, *La làpida de Son Peretó ¿una làpida d'Osi de Còrdova?* (13).
27-2-19
Antoni Gelabert, pintor, *Ceràmica mallorquina*.
6-3-19
Fernando Montilla, professor d'àrab de l'Escola Superior de Comerç, *El Llibre del Repartiment de Mallorca*.
13-3-19
Mn. Antoni Truyols, catedràtic del Seminari, *Torres de defensa de Mallorca*.
20-3-19
Mn. Joan Quetglas, canonge, *Els orígens del temple cristià*.
27-3-19
Miquel Ribas de Pina, capità d'Artilleria, *El general Barceló (El capità Antoni)* (14).
5-4-19
Mn. Antoni Sancho, canonge, *La música religiosa a Mallorca*.
15-4-19
Josep I. Valentí, Doctor en Teologia i Filosofia i Lletres, *Els dots morals i literaris d'Ens Josep M.ª Quadrado i la riquesa doctrinal de les seves obres ascètiques* (15).

IV CURS

- 15-1-20
Manuel Ramos, Bibliotecari de la Universitat de Barcelona, *Projeccions de monuments nacionals i estrangers*.
22-1-20
Josep I. Valentí, *Sobre l'Art*.
29-1-20
Mn. Francesc Sureda i Blanes, capellà castrense, *Excavacions a Larache*.
5-2-20
Joan Sureda i Bimet, *Pintura Moderna. El realisme i el naixement de l'Impressionisme*.
12-2-20
Mn. Pere J. Cañellas, *Idees de Wagner sobre l'Art dramàtic musical*.
19-2-20
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Els manuscrits mallorquins de la Biblioteca Nacional*.
26-2-20
P. Miquel Alcover, *Més objectes ingressats en el Museu Diocesà l'any 1919*.
4-3-20
Mn. Antoni Truyols, *Els Palaus dels Reis de Mallorca*.
16-3-20
Guillem Forteza, arquitecte, *Cases senyorials de la Ciutat de Mallorca*.
30-3-20
Mn. Antoni M.ª Alcover, *La Taula Nummulària*.

V CURS

- 4-1-21
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Els historiògrafs mallorquins*.
13-1-21
N'Antoni M.ª Peña, *Terratrèmols, pestes i inundacions de Mallorca*.
20-1-21
Mn. Francesc Esteve i Blanes, *L'art cristià llatí-bizantí*.
27-1-21
Pere Josep Lluï i Serra, *Commemorant el centenari de la pesta bubònica de Son Servera, Artà i Manacor*.
3-2-21
Gabriel Llabrés i Quintana, *Consideracions sobre la història de la construcció de la Seu de Mallorca*.
10-2-21
Guillem Forteza, *L'art de construir les ciutats* (16).
15-2-21
Guillem Forteza, *Aplicacions a la reforma de Palma*.
17-2-21
P. Miquel Alcover, *Progressos i acreixements del Museu Arqueològic Diocesà en 1920*.
22-2-21
Joan Sureda i Bimet, *La pintura contemporània*.
24-2-21
Vicenç Furió, *Excavacions a Capocorb (Llucmajor)*.
1-3-21
Joan Sureda i Bimet, *Escoles Cubista i Futurista*.
3-3-21
Mn. Pere A. Sancho i Vicens, del Cos d'Arxiviers, Bibliotecaris i Arqueòlegs, cap de l'Arxiu històric de Mallorca, *Arxiu General Històric de Mallorca, la seva Història*.
8-3-21
Salvador Ros i Ramonell, Arxiver, Bibliotecari i Arqueòleg, cap de la Biblioteca Provincial, *Els incunables de la Biblioteca Provincial de Balears*.
10-3-21
Mn. Antoni M.ª Alcover, *En Tomàs Aguiló, poeta, novel·lista, historiògraf i apòlogista de la Religió*.
21-3-21
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Composicions i recital d'obres d'En Tomàs Aguiló*.
22-3-21
Pere Càffaro, Professor de Dibuix de l'Escola de Nàutica, *Velázquez i la seva escola*.

VI CURS

- 4-1-22
Antoni M.ª Peña, *El Castell de Santueri (Felanitx)*.
12-1-22
Mn. Antoni M.ª Alcover, *En Tomàs Forteza com a filòleg romanista*.
19-1-22
P. Andreu de Palma, Caputxí, *El Cardenal Despuig*.
26-1-22
Vicenç Furió, *Dels anys que visqué a Mallorca l'escultor Adrià Ferran* (17).

(12) Publicada al B.S.A.L. n.ºs. 461-2, març-abril del 1919. També a Palma, 1919, Imp. Guasp.

(13) Probablement correspon a l'article del B.S.A.L. n.ºm. 507, gener del 1923 i n.ºm. 511, maig del 1923.

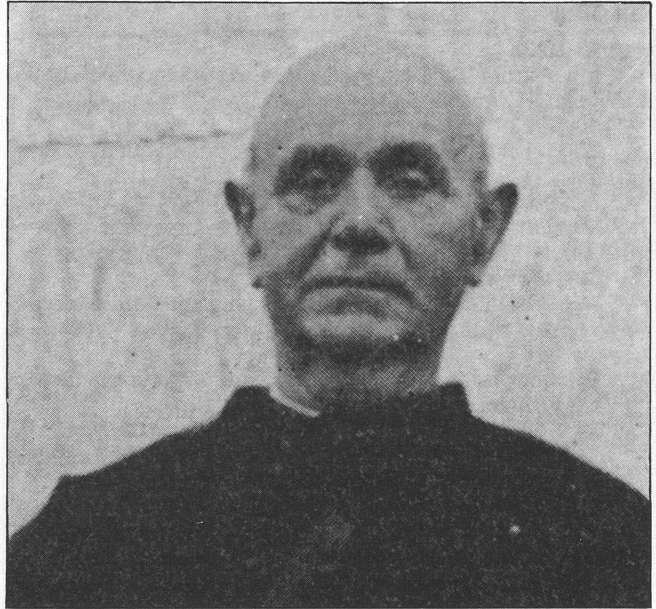
(14) Publicada a Madrid, 1919, imp. d'Eduardo Arias.

(15) Publicada a Barcelona, 1919, est. de Mariano Calve.

(16) Publicada a Palma de Mallorca, 1921, Amengual i Muntaner.

(17) Publicada al B.S.A.L. n.ºs. 496 al 498 corresponents al febrer-març-abril del 1922. També a Ciutat de Mallorca, 1922, imp. Guasp.

- 2-2-22
P. Miquel Quetglas, T.O.R., *Origen, desenvolupament i transcendència del Tercer Orde Regular a Mallorca.*
- 9-2-22
P. Gabriel Tous, T.O.R., *Bibliografia i acció apostòlica del venerable P. Fr. Antoni Llinàs d'Artà, missioner franciscà (1635-1692).*
- 16-2-22
Guillem Forteza, *Arts complementàries de l'arquitectura; el mosaic decoratiu.*
- 23-2-22
Miquel Ribas de Pina, *Fabricació de material d'artilleria a Mallorca des del segle XIV fins el segle passat (18).*
- 2-3-22
P. Miquel Alcover, *Objectes ingressats en el Museu, especialment un tríptic de l'Anunciació.*
- 9-3-22
Josep Ramis d'Ayreflor, Arxiver de la Diputació Provincial, *La noblesa mallorquina, singularment en el segle XVII. El Comte Mal i la seva família (19).*
- 14-3-22
Josep Ramis d'Ayreflor, *La Ciutat de Mallorca en el segle XVII. La noblesa mallorquina. La família del Comte de Formiguera (Segona part).*
- 16-3-22
Mn. Miquel Costa i Llobera, *Dante Alighieri i la seva obra (20).*
- 23-3-22
Mn. Andreu Font, arxiprest de Lluçmajor, *Gremis a Mallorca durant els segles XVI i XVII.*
- 28-3-22
Josep I. Valentí, *El Bisbe Nadal.*
- 30-3-22
Guillem Carbonell, *El cementeri de Son Tril·lo.*
- 11-4-22
P. Miquel Alcover, *Els finestrals de la casa del carrer Pont i Vich, adquirits per En Raimundo Fortuny i que han ingressat en el Museu.*
- VII CURS
- 30-11-22
Mn. Cosme Bauçà i Adrover, *Punts de vista de la Història de Felanitx (21).*
- 6-12-22
Mn. Antoni M.ª Alcover, *La Catedral d'Amiens.*
- 14-12-22
Josep Ramis d'Ayreflor i Sureda, *El Comte de Santa Maria de Formiguera, «El Comte Mal».*
- 21-12-22
Miquel Ribas de Pina, *Venècia: impressions d'un viatge. Projectió de 29 aquarel·les.*
- 4-1-23
Miquel Arbona, del Cos d'Artilleria, *Teixits d'art. Estudi històric dels teixits.*
- 9-1-23
Dr. Alejandro Canetti, metge, professor de l'Ateneo de Madrid, *Mallorca, estació sanitària ideal per a la cura dels banyes de sol i altres tractaments naturistes.*
- 10-1-23
Antoni Pol, *Tonades populars mallorquines (22).*
- 18-1-23
P. Sebastià Rubí, T.O.R., *L'escriptura jeroglífica i el primer centenari de la seva interpretació per Champolion el Jove.*
- 26-1-23
Mn. Andreu Caimari, Catedràtic del Seminari, *Mn. Costa i Llobera.*

El P. Miquel Alcover, germà de Mn. Antoni M.^a, un dels protagonistes d'aquestes conferències.

- 2-2-23
P. Miquel Llompart, T.O.R., *La túnica de Jesucrist.*
- 8-2-23
P. Miquel Alcover, *El monetari del Foment del Turisme. Monedes batudes a Mallorca des dels temps més antics fins l'any 1825.*
- 15-2-23
Mn. Francesc Torrens, *Fra Juniper Serra, evangelitzador de Califòrnia.*
- 22-2-23
Mn. Antoni Pons, *En Pere d'Alcàntara Peña (23).*
- 27-2-23
Mn. Antoni Pons, *En Pere d'Alcàntara Peña. Lectura de poesies.*
- 1-3-23
Miquel Ribas de Pina, *El Col·legi d'Artilleria en el Col·legi de Mont-Sion.*
- 8-3-23
Mn. Francesc Esteve, *La Col·lecció de Pintures de Ca'n Verí.*
- 15-3-23
Miquel Bordoy, *Repercussió de la Guerra de les Germanies a Felanitx.*
- P. Martí de Barcelona, Caputxí, *La Casa Reial de Mallorca i l'Orde Franciscà.*

(18) Publicada a Madrid, 1922, est. tipogràfic de Antonio Marzo.

(19) Publicada al B.S.A.L. núms. 502 al 506, d'agost a desembre del 1922. També a Palma de Mallorca, 1922, imp. Guasp.

(20) Publicada íntegra al C. de M. de 18 i 20-3-1922. També a *Obres Completes*, Barcelona, 1947, ed. Selecta, pp. 461-474.

(21) Publicada a Felanitx, 1948, tip. Felanigense.

(22) Aquesta conferència, que tengué lloc a la Sala dels Bisbes del Palau Episcopal constava dels punts següents: 1.—Introït i un poc de folklore. 2.—Què és una tonada? 3.—Com neix una tonada. 4.—Com s'ha de recollir una tonada. 5.—El Rei En Jaume I i Ramon Llull. 6.—La tonada popular i els grans mestres. 7.—La Sibila. 8.—Mallorquinisme i elogi de la tonada. Al final, una orquestrina executà temes del poema simfònic-musical titulat *Pagesia mallorquina*, que comprenia així mateix: *Tonada d'es batre. Preludi de xeremies. Una mateixa. Tonada de s'emmutada. Copeo sineuer. Copeo de Manacor. Tonada de s'esseciada. Bolero de Valldemossa. Xeremies.*

(23) Publicada a Sóller, 1923, imp. J. Marquè Arbona.

VIII CURS

- 13-12-23
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Per què no surt encara el Diccionari Català-Valencià-Balear?*
20-12-23
Miquel Ribas de Pina, *El Comerç de Mallorca a l'Edat Mitjana*.
3-1-24
Mn. Pere A. Sancho, *La Ciutat de Mallorca cent anys enrere* (24).
10-1-24
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Idioma i dialecte, amb referència a la nostra llengua materna*.
17-1-24
Salvador Ros, *Arxiver de la Universitat Literària de Mallorca, La Universitat Literària de Mallorca* (25).
24-1-24
Mn. Francesc Esteve, *L'art romànic amb aplicacions a Mallorca*.
31-1-24
P. Rafel Ginard, T.O.R., *El Temple de Salomó*.
7-2-24
P. Miquel Alcover, *Cultura dolmènica i art rupestre a Mallorca*.
14-2-24
Mn. Joan Parera, director de «Sa Marjal», vicari de Sa Pobla, *Història de Sa Pobla*.
21-2-24
Gabriel Llabrés, *Pollentia romana i Alcúdia medieval* (26).
28-2-24
P. Samuel d'Algaida, Caputxí, *El P. Joan Eixemeno, franciscà, escriptor a principis del segle XV*.
6-3-24
P. Miquel Alcover, *La cultura dolmènica i gravats rupestres de Mallorca. Relació d'objectes ingressats en el Museu l'any 1923*.
13-3-24
Miquel Ribas de Pina, *Els monuments de Segovia*.
20-3-24
Antoni M.ª Peña, *Alguns viatgers visitants de Mallorca*.
27-3-24
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Dialectes catalans i la seva transcendència en la vida de l'idioma català*.
3-4-24
Catalina Palliser, *La constància dels màrtirs* (27).

IX CURS

- 11-12-24
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Producció dels sons vocals i consonants de la nostra llengua materna a les Balears, Catalunya i Regne de València*.
17-12-24
P. Samuel d'Algaida, *Semblança de Fra Pere Correger, dominic, lector de la Seu de Mallorca (segles XIV-XV)*.
8-1-25
Miquel Ribas de Pina, *La Confraternitat de Santa Bàrbara dels Artillers de la Ciutat de Mallorca* (28).
15-1-25
P. Miquel Alcover, *La famosa tomba de Tutankamon. Una tomba d'influència egípcia a Mallorca*.
23-1-25
Vicenç Furió, *Els pintors Cartoixos Fra Joaquim Juncosa i Fra Manuel Bayeu* (29).
29-1-25
Honorat Font, advocat i director de les oficines de la

Companya dels Ferrocarrils de Mallorca, *Quelcom de Numismàtica balear i general*.

- 5-2-25
P. Rafel Ginard, *Diversos aspectes de la vida del Beat Ramon Llull*.
12-2-25
P. Samuel d'Algaida, *La Croada pisano-catalana contra Mallorca. El Liber Maiolichinus de Bello Balearico*.
19-2-15
Tomàs Feliu i Blanes, advocat, *Evolució de la capacitat jurídica de la dona en el Dret mallorquí i espanyol*.
26-2-25
P. Miquel Alcover, *Les illes mediterrànies ataquen Ramon III. Una tomba d'influència egípcia a Mallorca (segona part). Nous objectes ingressats al Museu l'any 1924*.
5-3-25
Francesc de Borja Moll, *Com ha d'esser el Diccionari Valencià-Català-Balear*.
12-3-25
Antoni Pol, *Vistes panoràmiques de Mallorca i folklore musical mallorquí*.
19-3-25
Mn. Antoni M.ª Alcover, *La gramàtica mallorquina i la pronunciació de les consonants*.
26-3-25
Mn. Antoni Sancho, Mn. Pau Villalonga, primer Mestre de Capella de la Seu de Mallorca (segle XVII).
7-4-25
Mn. Nadal Garau, Canonge Doctoral, *Visions de Lourdes*.
16-4-25
Antoni Vidal Isern, *La venguda d'Isabel II a Mallorca l'any 1860*.

X CURS

- 26-11-25
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Investigació sobre els noms de les poblacions de Mallorca*.
10-12-25
Mn. Francesc Esteve, *Arquitectura ogival*.
17-12-25
Mn. Josep Auba, *Les esglésies de Roma l'Any Sant*.
23-12-25
Mn. Antoni M.ª Alcover, *La investigació dels noms de les poblacions de Mallorca*.
7-1-26
Miquel Ribas de Pina, *L'Almirall Andrea Doria i Mallorca*.
14-1-26
Mn. Antoni M.ª Alcover, *El nom dels pobles de Mallorca segons la Crònica d'En Jaume I d'Aragó i d'altres documents molt antics*.
21-1-26
Mn. Joan Parera, *Impressions d'un viatge a Palestina*.
26-1-26
Ernest Dethorey Prat, llicenciat en Filosofia i Lletres, iniciador de la Cooperativa Fomento de Construcciones, *La so-*
-
- (24) Publicada al C. de M. del 5-7-8 i 9-1-1924.
(25) Publicada al B.S.A.L. núms. 526 al 529, d'agost a novembre del 1924.
(26) Parcialment reproduïda al C. de M. del 22-2-1924.
(27) Resumeix les lliçons d'apologètica que Mn. Joan Quetglas donà a la Congregació de Filles de Maria i Santa Agnès. La Srta. Palliser juntament amb la senyora de Byne seran les úniques conferenciantes femenines d'aquests cicles. Quan el 30 de març del 1926, Mn. Alcover dona per acabat el X curs anuncia la conferència d'una arqueòloga anglesa sobre el món prehistòric, però es quasi segur que no l'arribà a donar, almenys a la premsa, no hi queda reflectit.
(28) Publicada a Madrid, 1925, imp. del Memorial de Artilleria.
(29) Publicada al B.S.A.L., núms. 534-5-6, corresponents a l'abril-maig i juny de 1925. També a Ciutat de Mallorca, 1925, imp. Guasp.

lució del problema de la Llar pròpia i de la Casa barata i l'opunitat de poder constituir una Cooperativa d'estalvi i crèdit mutuals a l'empar de les lleis vigents i basada en els principis divins de caritat evangèlica.

28-1-26

Mn. Andreu Pont i Llodrà, rector-arxiprest de Lluçmajor, *De l'origen de la vida damunt la Terra*.

4-2-26

P. Miquel Alcover, *L'home primitiu a Europa, especialment a Mallorca*.

11-2-26

P. Samuel d'Algaida, *Fra Eixemeno i la successió del trono d'Aragó a la mort del Rei En Martí I*.

18-2-26

P. Samuel d'Algaida, *Fra Eixemeno i la successió del trono d'Aragó a la mort del Rei En Martí I (segona part)*.

25-2-26

P. Ginart, de l'Oratori de Sant Felip Neri, *Els Felipons a Mallorca*.

4-3-26

P. Joan Perelló, C.M., *La Fundació a Mallorca de la Congregació de la Missió de Sant Vicenç de Paül*.

11-3-26

Bernat Rebassa, Comandant d'Artilleria, *La Química a Mallorca*.

16-3-26

P. Eulogio Martínez Peña, Superior dels Agustins, *L'Orde Agustinià a Mallorca*.

30-3-26

P. Miquel Alcover, *L'home primitiu a Europa*.

20-5-26

P. Miquel Alcover, *Sobre la tomba del faraó Tutankamon. Projectió de 145 diapositives (30)*.

XI CURS

9-12-26

Mn. Baltasar Piña, vicari de l'Església Parroquial de Bunyola, *El monestir de Poblet*.

16-12-26

Mn. Baltasar Piña, *El monestir de Poblet (segona part)*.

23-12-26

Miquel Ribas de Pina, *Astúries, artística i monumental (31)*.

7-1-27

P. Diego d'Aymerich, Mercedari, *Un Capítol de l'Orde de la Mercè a Mallorca*.

14-1-27

Mn. Antoni M.ª Alcover, *Els noms de lloc del districte de Petra, segons figuren en el Llibre del Repartiment de 1231*.

20-1-27

Miquel Ribas de Pina, *La noblesa mallorquina dins l'Orde de Malta (32)*.

27-1-27

Mn. Francesc Esteve i Blanes, *El Renaixement dins l'Arquitectura*.

3-2-27

P. Joaquim Moragues, S.J., *Un viatge pel Rin*.

10-2-27

Mn. Joan Parera, *Els monuments d'Atenes i Egipte. Impressions d'un viatge a Egipte i Terra Santa*.

17-2-27

P. Claudio Martín, Agustí, *El Reial Monestir d'El Escorial*.

24-2-27

P. Gaspar Munar, *El Rvd. P. Rosselló, fundador de la Congregació dels Sagrats Cors*.

Jaume I a un gravat del s. XVI. La Conquesta de Mallorca fou un dels temes més tractats en el centenari de 1929.

3-3-27

P. Coll, Teatí, *Un Capítol de l'Orde Teatí a Mallorca*.

7-3-27

Mn. Nadal Garau, doctoral, *Peregrinació a Terra Santa*.

8-3-27

P. Samuel d'Algaida, *La intervenció dels mallorquins en lo plet de la successió a la Corona d'Aragó després de la mort d'En Martí I*.

5-4-27

P. Andreu de Mallorca, *Fecunditat de l'Orde Franciscà*.

7-4-27

Mn. Pere A. Sancho, *La Ciutat de Mallorca vint anys enrere (la vila d'abaix) (33)*.

12-4-27

Mn. Antoni Truyols, ecònom de Sant Miquel, *Monografia històrica de l'Església Parroquial de Sant Miquel*.

XII CURS

28-11-27

Mn. Antoni M.ª Alcover, *Urgeix preparar-nos per a celebrar dignament el XII Centenari de la Conquesta de Mallorca (34)*.

9-12-27

Antoni Gelabert, i conjectures sobre la fabricació de la ceràmica de reflexos metàl·lics a Mallorca.

(30) Extraordinària. S'aprofiten les diapositives de l'egiptòleg Mr. Carter, portades recentment a Madrid.

(31) Acaba aquesta conferència amb l'audició de l'*Al-Jelua* de Haendel.

(32) Publicada al B.S.A.L. des dels nùms. 555-6, gener-febrer del 1927 al nùms. 583, juny del 1929. També a Palma, 1929, imp. Guasp.

(33) Reproduïda la primera part al C. de M. del 8-4-1927.

(34) Publicada íntegra a L.A. del 29-11 i 2-12 del 1927.

(35) Publicada a Madrid, 1929, tip. del Memorial de Artilleria.

(36) Reproduïda parcialment al C. de M. del 23-12-1927; íntegra a L.A. del 31-12-1927.

- 15-12-27
Miquel Ribas de Pina, *Les Fàbriques d'Artil·leria a Mallorca durant la Guerra de la Independència* (35).
- 22-12-27
Mn. Antoni M.ª Alcover, *El rei En Jaume I, el més espanyol dels reis d'Aragó* (36).
- 4-1-28
Mn. Antoni M.ª Alcover, *En Jaume I el Conqueridor en la vida cristiana del poble mallorquí*.
- 12-1-28
P. Joan Pascual, S.J., *L'ermita de Sant Honorat i la Congregació dels SS. CC.*
- 18-1-28
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Toponímia mallorquina: Benial-Huix, Alanzel, Rafal d'Alluch, Alcorfa, Rafal Aboscan, etc.*
- 23-1-28
Miss Mildred Stapley de Byne, *La vivenda a Espanya* (37).
- 26-1-28
P. Joaquín García, Agustí, *Estampes d'El Escorial*.
- 2-2-28
Miquel Ribas de Pina, *L'Alhambra de Granada*.
- 9-2-28
Mn. Baltasar Piña, *El Reial Monestir de Santes Creus*.
- 16-2-28
Vicenç Furió, *Imatges xilogràfiques de Mallorca* (38).
- 23-2-28
P. Samuel d'Algaida, *Rvd. P. Fra Pere de Cima, primer bisbe franciscà de Mallorca*.
- 1-3-28
P. Josep M.ª Perelló, de la Congregació de la Missió, *El venerable Pere Borguny, màrtir*.
- 6-3-28
Mn. Bartomeu Quetglas, Bibliotecari del Palau Episcopal, *El Col·legi de Pescadors de Mallorca durant els segles XVI-XIX*.
- 8-3-28
P. Miquel Alcover, *Gaudí, l'arquitecte genial i restaurador de la Seu de Mallorca*.
- 13-3-28
P. Miquel Alcover, *Gaudí, restaurador de la Seu de Mallorca* (segona part).
- 15-3-28
Mn. Nadal Garau, *Els principals monument de Palestina i en especial el Sant Sepulcre*.
- 20-3-28
P. Garcia, *Estampes del Monestir d'El Escorial*.
- 2-4-28
P. Miquel Alcover, *Gaudí i el Temple de la Sagrada Família* (tercera part).
- 3-4-28
Mn. Pere A. Sancho, *La Ciutat de Mallorca cent anys enrrera: Sant Nicolauet i Sant Domingo*.
- XIII CURS
- 20-12-28
Miquel Ribas de Pina, *Els germans Rafel i Nicolau Cotoner, Grans Mestres de l'Orde de Malta*.
- 3-1-29
Mn. Antoni M.ª Alcover, *La conquest de Mallorca pel rei En Jaume I fou una verdadera reconquesta per Déu i per la Pàtria*.
- 10-1-29
Miquel Ribas de Pina, *Un capvespre a l'antiga Ostia, veient representar tragèdies gregues*.
- 17-1-29
P. Miquel Alcover, *Topografia de la Reconquesta de Mallorca: desembarc, gran batalla, campaments*.
- 24-1-29
Mn. Francesc Esteve i Blanes, *L'Excma. Sra. Comtessa de Séguier, benefactora insigne del Museu*.
- 31-1-29
Miquel Ribas de Pina, *Estudi militar del setge de Palma pel rei En Jaume el Conqueridor* (39).
- 7-2-29
Mn. Pere A. Mateu, vicari d'Establiments, *Un episodi del setge de Palma: la tallada d'aigua pels moros i la mort de Fat-Ellah*.
- 14-2-29
P. Miquel Alcover, *Topografia de la conquesta de Mallorca: la gran batalla*.
- 21-2-29
Mn. Pere Domenge, *Geografia i Història de l'Aràbia* (40).
- 28-2-29
Mn. Nadal Garau, *El Sant Sepulcre de Jerusalem*.
- 7-3-29
Mn. Antoni Truyols, *La processó de l'Estendard i la Colcada en l'aniversari de la Conquesta de Mallorca*.
- 14-3-29
Jaume Salvà, del Cos Jurídic de l'Armada, *Les institucions jurídiques de Mallorca, des de la Conquesta*.
- 25-3-29
Mn. Andreu Caimari, *Les obres rimades del Beat Ramon Llull*.
- 26-3-29
Mn. Antoni Truyols, *La Colcada de la Reconquesta* (segona part).
- XIV CURS (41)
- 2-1-30
P. Claudio Martín, *Notícies breus sobre l'Església del Socors i dels Desemparats i sobre algunes imatges que s'hi veneren* (42).
- 9-1-20
P. Alcover, *Veritats i Errors: Sa Pedra Sagrada, El Pi dels Montcada, Ben-Dinat, Campaments*.
- 16-1-30
Mn. Antoni M.ª Alcover, *El rei En Jaume i les Belles Arts* (43).
- 23-1-30
Mn. Baltasar Piña, vicari de Valldemossa, *L'agricultura entre els àrabs i mossàrabs d'Espanya i especialment entre els de les Balears*.
- 30-1-30
Enrique Fajarnés i Tur, de la Real Acadèmia de la Història, que fou Administrador de Correus d'aquesta capital, *Origen i desenvolupament del comerç a Mallorca, des de la Reconquesta de l'illa en el segle XIII* (44).
- 6-2-30
Mn. Bartomeu Quetglas, Cap de la Biblioteca Episcopal i investigador històric, *Els antics Col·legis o Confraries d'Artesans a Mallorca: els seus escuts d'armes*.
- 13-2-30
Mn. Antoni M.ª Alcover, *El rei En Jaume I i l'element popular en la governació de l'Estat*.

(37) Aquesta conferència no fou pública, calia una invitació especial.

(38) Publicada al B.S.A.L. núms. 573-4-5, corresponents al juliol, agost i setembre del 1928. També a Ciutat de Mallorca, 1928, imp. Guasp.

(39) Publicada a Madrid, 1929, Publicaciones del Memorial de Artil·leria.

(40) Publicada al C. de M. del 15-16 i 18-3-1929.

(41) Aquest curs és dedicat al VII Centenari de la Conquesta de Mallorca. S'aprofitaran els temes que la Junta del Centenari ha encarregat als escriptors, els quals llegiran en el Museu la part més culminant de les seves monografies respectives. Vegeu L.A. del 18-12-1929.

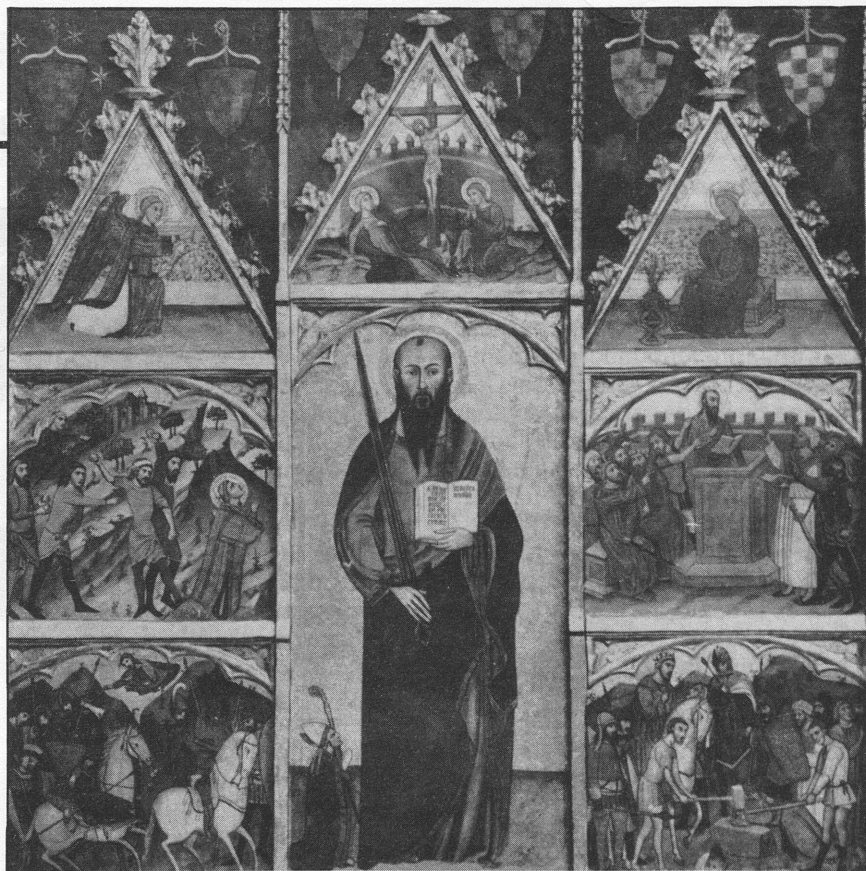
(42) Probablement correspon a l'article del mateix títol publicat a *Miscelánea Balear*, Palma, 1933, pp. 237-257.

(43) En castellà, perquè s'havia de llegir en el Saló de l'Ajuntament durant les Festes del Centenari. La publica íntegra L.A. del 21-1-1930.

(44) Aquesta conferència fou llegida per En Bartomeu Pol, ja que l'autor residia a Eivissa i no es pogué desplaçar.

Retaule de Sant Pau
en el Museu diocesà
de Mallorca (s. XIV)

20-2-20
Mn. Maties Flexas, catedràtic del Seminari, *Part que ten-
gueren els aragonesos en la Conquesta de Mallorca.*

27-2-20
Mn. Pere Domenge, *La Teologia i la Filosofia entre els
musulmans.*

6-3-30
Joan Mulet i Roig, *Aspectes de la cultura catalana a
l'Edat Mitjana.*

13-3-30
Mn. Nadal Garau, *Influència dels dominics dins la cul-
tura de Mallorca.*

15-3-30
Josep d'Espanya, professor de Psicologia a la Universitat
de Buenos Aires, *Manuscrits de Leonardo da Vinci. I: Ciència.
II: Una hipòtesi grafològica.*

20-3-30
Mn. Antoni M.ª Alcover, *Bibliografia de Santa Catalina
Thomàs.*

27-3-30
Jaume Salvà i Riera, advocat, *Institucions jurídiques que
donà el rei En Jaume als pobladors de Mallorca.*

3-4-30
Mn. Gabriel Estelrich, *Els llops de mar de la Mediterrà-
nia (els pirates dels segles XV i XVI) (45).*

15-4-30
Mn. Llorenç Lliteras, catedràtic del Seminari, *La Con-
questa d'Artà i Bellpuig.*

XV CURS

11-12-30
P. Miquel Alcover, *Sant Pau, Espanya, Mallorca; el Palau
Episcopal i la Capella de Sant Pau.*

18-12-30
Mn. Pere A. Matheu, *La reial població de Palomera (46).*

19-2-31
Mn. Antoni M.ª Peña, arxiver i poeta, *Meravelles del
Cosmos (47).*

26-2-31
Mn. Antoni M.ª Peña, *Meravelles del Cosmos (segona
part).*

5-3-31
P. Miquel Alcover, *Sant Pau, Espanya, Mallorca (segona
part).*

12-3-31
Mn. Francesc Esteva, *Primers oratoris de Mallorca arran
de la Conquesta.*

31-3-31
P. Miquel Alcover, *Sant Pau i l'illa de Mallorca: Capella
de Sant Pau, Història del Palau (48).*

(45) Publicada a «Studia», núms. 47 al 50 corresponents al maig fins a l'agost del 1933. També a Palma de Mallorca, 1933, s. imp.

(46) Publicada a Palma, 1934, Publicacions del Círcol d'Estudis.

(47) Hi ha hagut una llarga interrupció de dos mesos a causa de la malaltia de l'Arquebisbe-bisbe.

(48) És la darrera del curs i el P. Alcover fa balanç. De catorze ençà, s'han donat ininterrompudament, amb un total de 221 conferències i 19 conferencians. El mateix P. Miquel Alcover a *Un Museu Diocesà*, cit. p. 5, contradiu la notícia apareguda a L.A. el 1-4-1931 afirmant que eren 207. En tot cas, no hi ha dubte que aquest curs no ha estat reeixit. S'havien programat desset conferències, de les quals només se n'han realitzades deu. Per primera vegada en quinze anys el comiat no és transitori, dissortadament serà definitiu. Així conclou una etapa ben rica de la cultura mallorquina.

* B.S.A.L. = Bolletí de la Societat Arqueològica Lul·liana.

C. de M. = «Correo de Mallorca».

L.A. = «La Almudaina».

Prada 1987

Enguany s'ha celebrat la XIX Universitat Catalana d'Estiu a Prada i he tingut la sort de poder acudir-hi. Explicar en unes ratlles el que significa aquest esdeveniment és com voler condensar un llibre amb milers de pàgines saboroses: la Universitat Catalana de Prada representa cada any una presa de pols del sentiment, la unitat i la força dels Països Catalans; encara hi ha viu l'alè i les ganes d'anar cap endavant són més vives que mai.

Prada és estudi, és investigació, és reflexió; però també és el punt de trobada de moltes persones que dia a dia es demanen què és Catalunya, què representa i quin futur li espera. És allò de «qui som, d'on venim i cap a on anam». Qui som i d'on venim ho tenim bastant clar; ara bé, cap a on anam no deixa d'esser un interrogant que a vegades fa esgarriar. És realment desolador el panorama que trobam al llarg del país, cal encara molta feina, molta conscienciació, molta reflexió per comprendre la nostra identitat. I això no ho podem demanar a la majoria de les persones, encara. Prada és l'expressió, interna i externa, del més sentit nacionalisme, de la confiança que, malgrat tot, som una nació conscient, un esperit inalienable i que no es deixa doblegar tan fàcilment.

Però Prada és també esbarjo, divertiment, temps lliure. Tot això s'hi escau dins aquella petita ciutat. Parles amb una i altra persona, amb aquell professor que tant desitjaves conèixer, et relaciones obertament amb un món intel·lectual i universitari però a la vegada en un pla on l'amistat i el respecte sempre hi són presents.

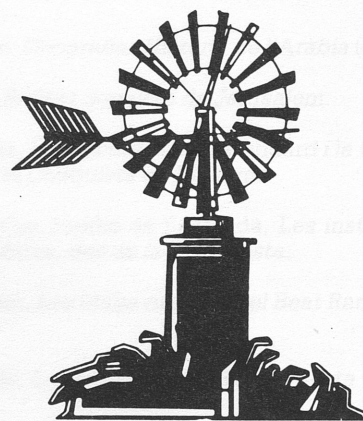
Sabem que el camí a recórrer és llarg, que no tothom entén el procés històric que passam, que han estat molts d'anys d'extorsió, de manca de llibertat per po-

der opinar, per pensar qui som i què volem, perquè els altres sempre ho feien per nosaltres. S'hauria d'acabar. Hauríem de dir basta ja d'una vegada. Hauríem de voler recobrar allò que des de sempre ens ha pertangut, i dir-ho en veu alta. Hauríem de deixar aquest passar vergonya impunement, aquest oprobi que el nostre país sofreix dia a dia. Nosaltres no necessitam unes normatives imposades des de fora, per uns homes que no saben ni on som, que només ho recorden quan s'emporten els diners cap a d'altres llocs, que ens fan combregar amb doctrines imperialistes d'hispanitat i de no sé quants de milions de parlants. Basta! No podem consentir que ens xuclin com les paparres, perquè d'ells no en participam sinó és amb llurs desgràcies. Els Països Catalans són una realitat massa evident perquè li donem l'esquena. Cal anar vius! No deixem que falses interpretacions històriques ens facin barallar entre nosaltres; això és precisament el que volen els espanyolistes i els catanyols. No els facem llur joc.

En Tomeu Penya va actuar a Prada, i va dir una veritat molt grossa i que cal fer-ne esment perquè ja era hora que ho digués: «som un català de Mallorca». Com hi ha catalans de València, del Rosselló o de Barcelona. Nosaltres, els mallorquins, en tenim un exemple prou significatiu: Ramon Llull, el primer gran escriptor de les nostres lletres n'era ben conscient.

La gran proesa seria que a cada ciutat, a cada poble del nostre país hi hagués un trosset de Prada, de la Universitat Catalana d'Estiu. Mentre això no succeixi l'horitzó es presentarà entelat, conservador i sense esperit.

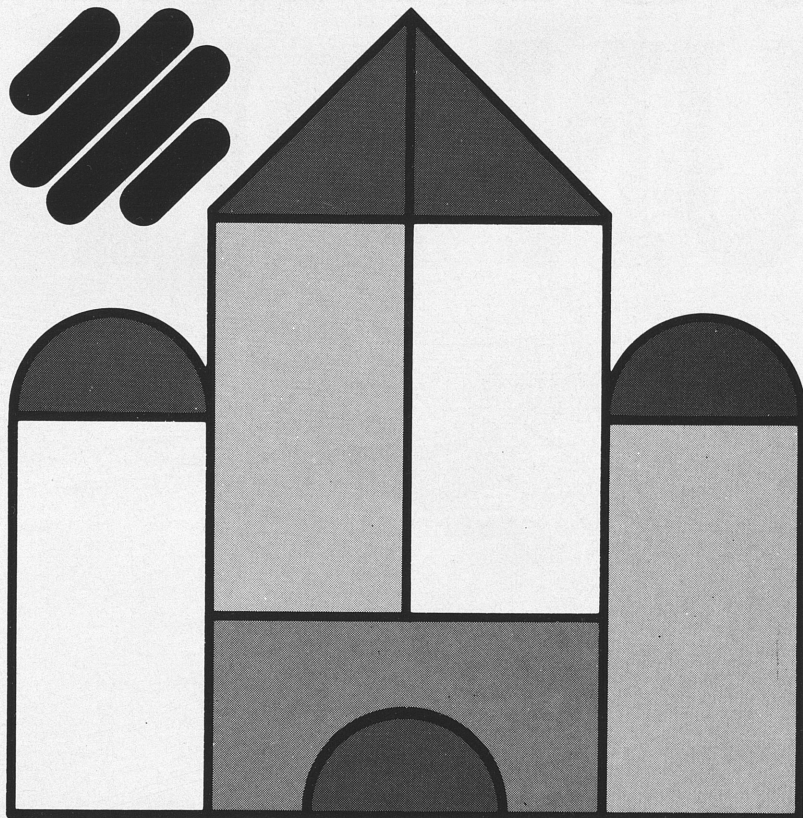
FELIP MUNAR MUNAR

Diario de Mallorca

Un diari
per a tots
els mallorquins

**Visqui en propietat
a preu de lloguer.**

**VIURE EN
PROPIETAT**
PRÉSTEC HABITATGE

BANCA CATALANA

BANC INDUSTRIAL DE CATALUNYA
BANC INDUSTRIAL DEL MEDITERRANI
BANC DE BARCELONA

JUST AMB UN DIT

COBRAU, INGRESSAU, CONEIXEU EL SALDO
I L'EXTRACTE DE COMPTES

*Just amb un dit, utilitzant la Targeta «SA NOSTRA»
i els nostres Caixers Automàtics,
disposau dels vostres doblers,
realitzau ingressos, consultau el saldo
i obteniu un extracte del vostre compte,
en un instant i còmodament.*

CAIXA DE BALEARS
"SA NOSTRA"